

AZ EGYETEMFOGLALÁS BOSZORKÁNYKONYHÁJA,

AVAGY A ZÁGRÁBI BÖLCSESZET- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR ELFOGLALÁSÁNAK MODELLJE

Előszó

Moszkvában csoda történik

Írta: Boris Buden

Képzeljük csak el: Moszkvában csoda történik. Lenin feltámad. Mindenki, aki csak radikális változásról álmodozik, Vlagyimir Iljicshez rohan, hogy megtudja a választ a régi, sokat emlegetett kérdésre: Mit kéne tennünk? De Lenin első mondata az üvegkoporsójában töltött több, mint 80 év után mindenkit megdöbbsent: „Éhes vagyok.”

Most a zágrábi diákokon van a sor. Elkészült ugyanis szakácskönyvük, pontosabban foglalásról szóló szakácskönyvük – egy praktikus útmutató, ami a kari foglalások előkészületeiről és lebonyolításáról szól, mindezt az oktatás neo-liberális átalakítása elleni küzdelem kontextusában tálalva. Emellett a könyv egy megtörtént esetet is bemutat, az egyik legnagyobb és legkiemelkedőbb horvát oktatási intézmény, a zágrábi egyetem bölcseszet- és társadalomtudományi karának elfoglalását, mely 2009 tavaszán 5 héten keresztül a diákok fennhatósága alatt állt. A tüntetők tapasztalatait és reflexióit összefoglalva számolunk be erről. Így hát van, amit érdemes elsajátítani a leírtakból. A felkelés élménye tanulságos azok számára, akik maguk is tanulnak.

De vigyázat! A valódi tanulás arról szól, hogy megkérdőjelezed magad. Ez főleg azokra igaz, akik előszeretettel keverik politikai valóságról szóló nézeteiket a történelmi nézőponttal. Elvileg nincs centrum vagy periféria. Az az elképzelés, mely a perifériát valahova kívülre helyezi, és lenézi azt, nem a centrumnak, hanem a jelenlegi hatalomnak a nézőpontját, vagy méginkább az erőviszonyokat tükrözi. Ezért ha valaki úgy áll neki olvasni az Egyetemfoglalás Boszorkánykonyháját, hogy „végre betekintést nyerhetek abba, sikerült-e már ezeknek ott a posztkommunista délkeleten megérteniük valamit a világból”, akkor ő maga lesz az, aki nem fogja tudni megragadni a lényegét.

Annak a ténynek, hogy a diákmozgalom egyáltalán megindulhatott Zágrábban, éppen az volt az oka, hogy ez ugyanakkor a globális hegemonia elleni tiltakozás is volt, ami önmagában is történelmi legitimitást adott a helyi hatalmi viszonyoknak. Az úgynevezett posztkommunista átalakulás teleológiájáról beszélünk, amely 1989-90 óta meghatározza a kelet-európai térség politikai életét. Ebben az esetben a tandíj bevezetése mellett - ami a diákok tiltakozásának közvetlen kiváltó oka volt - Horvátországban úgy érveltek, hogy ez az Európai Unióhoz vezető modernizációs folyamat szükséges része. Ebben a rendszerváltás-zsargonban ez csupán az "európai sztenderdek" alkalmazása. A diákok szavaival élve a helyi elitiek fenntartják "a mítoszt, hogy az EU az általános virágzás térsége", amely igazolja "a szerzett szociális jogok eltörlését". Ez azt is világossá teszi, hogy hol helyezkedik el az európai integráció valódi ideológiai hatása - nem a térbeli, hanem az időbeli kirekesztésben. Nem kintlét és bentlét szempontjából oszt meg minket, hanem aszerint, hogy ki az, aki halad a korral, és kik azok, akik lemaradtak, és ezért utol kell érniük az elszalasztott fejlődést. Húsz évvel ezelőtt a posztkommunista Keletet "elkésett modernizmusként" emlegették. De manapság ez a különbség már nem az EU külső határait definiálja. Ehelyett inkább az európai integrációs projekt szerves része, amennyiben a neoliberális reformokhoz kötődik. A mai Európában, akárhol állnak ellen az emberek a régi szociális jogokért, azonnal a haladás és virágzás, a szabadság és demokrácia, röviden, Európa ellenségeivé válnak, akiknek szerzett szociális jogai - mint amilyen az oktatáshoz való jog -, a társadalmi paraziták kiváltságaiként jelennek meg, amelyeket a jobb jövő érdekében el kell törölni. Így volt ez Zágrábban tavaly, így van most Bécsben, és mindenhol, ahol valaki szembe mer szállni a létező hegemoniával. De ami megosztja a világot - az, amivel a diákok szembeszálltak - az egyesíti is azt, akárhol hangzanak is fel a tiltakozó hangok. Így harcuk színhelye ma nem a központ és nem is a neoliberális kapitalizmus perifériája - épp ez ellen a különbségtétel

ellen harcolnak; a hegemonia ellen, amely kikényszeríti, hogy ily módon osszuk fel a világot. A szolidaritás e harcnak nem a feltétele és nem is a következménye, hanem a valódi formája.

Ezért szakácskönyv, nem pedig kiáltvány, nem nyílt levél vagy tézisek gyűjteménye, mint amilyen az „áprilisi”, vagy a „májusi tézisek”, vagy „hat tézis”, vagy - miért is ne? - „huszonegy tézis”. (A horvát hallgatóság számára talán jobban érthető utalások - az áprilisi téziseket Lenin intézte a bolsevik párthoz, miután hazatért a száműzetésből, hogy forradalmat csináljon; a 21 tézis pedig szintén Leniné, arról, hogy melyik pártot lehet felvenni a Kommunista Internacionáléba. Könnyen meglehet, hogy megvan az eredetije a májusnak és a hatnak is -a ford. megjegyzése.) Egy konyhába vagyunk invitálva, nem a világtörténelem színpadára. Valójában a Zágrábi Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar elfoglalása nem csupán színpadias fellépés volt, hogy másokban bámulatot keltsünk, nem csupán kitomboltuk magunkat, a radikális tagadás szakadékába fejest ugorva. Szerényen úgy hívtuk csak - „a Kar diákellenőrzése”. Nem illően egy klasszikus diákforradalomhoz, a Boszorkánykonyhában, amikor uralomról van szó, az mindenek előtt önuralmat jelent: rendet, fegyelmet, pontosságot, rendszerességet, összehangolást, tisztaságot... A zágrábi diáktiltakozás teljes mértékben felette állt a hisztériának, nem volt benne ödipuszi dráma, nem törtek felszínre az autoriter hajlamok, nem volt közösségi hormonkitörés, nem volt generációk közti összecsapás. Ez az, ami a zágrábi diákok tapasztalatait annyira hasznossá teszi. E tapasztalatokat gyűjtöttük, vizsgáltuk és most közreadjuk. Az egyetemfoglalás boszorkánykonyhájában abból a célból, hogy segítsünk a diákoknak (és más közösségek tagjainak, mint pl. a gyári munkásoknak) megtenni ugyanezt, Horvátországban és máshol - pl. hogy hozzák létre és szervezzék meg a közvetlen demokratikus közösségi szervet, a fórumot. Zágrábban ez öt hétig tökéletesen működött. A célt viszont - a tandíjak teljes eltörlését, tehát a mindenki számára ingyenes oktatást - nem sikerült elérnünk. De a főzés folytatódik. Ezúttal már szakácskönyv is van.

És Lenin? Neki is készültünk valami finomsággal a zágrábi boszorkánykonyhából, hogy jóllakottan térhessen újra nyugovóra.

Bevezető

E kézikönyv célja, hogy leírja a Zágrábi Egyetem Bölcsészeti-, és Társadalomtudományi Karának (Filozófiai fakultet) működését a 2009 tavaszán zajló egyetemfoglalás alatt. A kar elfoglalása 35 napig tartott. A diákok követelése a minden szinten mindenki számára hozzáférhető ingyenes, közfinanszírozású oktatás volt, tehát az összes díjfizetési kötelezettség eltörlése az oktatás rendszeréből. Ezalatt a 35 nap alatt 8 horvát város húsz karát és egyetemét foglalták el a diákok. A kézikönyv célja kettős. A kevésbé fontos első cél, történelmi - a történetek feljegyzésének vágya. A másik, főbb cél pedig az, hogy olyan módon mutassuk be tapasztalatainkat, hogy az más egyetemen tanuló diákoknak (és talán más közösségeknek, mint pl. gyárak dolgozói) is hasznos legyen, ha úgy döntenek, hogy hasonló akció szervezésébe fognak.

Úgy gondoljuk, hogy a mi egyetemfoglalási módszerünk leírása, mely néhány elemét tekintve szokatlan, érdekes lehet más diákaktivisták számára is. Először is, az elfoglalás nem jelentette azt, hogy az épületbe való bejutás fizikailag megakadályoztuk volna mindenkinek az elfoglalásban részt vevő diákokon kívül, mint ahogy ez olykor történik. Ezért valójában a "kar feletti diákellenőrzés" pontosabb megfogalmazás, mint az "egyetemfoglalás". Csak a tanrend szerinti órák voltak megakadályozva, minden más szokásos üzemmódban működhetett (az adminisztráció, a könyvtár, a könyvesbolt és más kari létesítmények zavartalanul üzemeltek, miközben a professzorok is dolgozhattak irodájukban). Másodszor, a kar épülete mindenki számára nyitva volt (más karok diákjai, más polgárok és újságírók számára egyaránt). Harmadszor, a fórumok (vagy közgyűlések, horvátoknál: plénum), ahol az elfoglalt létesítmény működését érintő összes döntést meghozták, sem csupán a Zágrábi Egyetem Bölcsészeti-, és Társadalomtudományi Kar (továbbiakban: ZE BTK) diákjai számára voltak nyitottak, hanem mindenki számára. Minden megjelentnek joga volt részt venni az ülésen és szavazni.

Fontos rámutatnunk, hogy bizonyos kérdésekre többször is visszatérünk a magyarázat során, de hasznosnak tartjuk, hogy bizonyos részleteket egynél több szempontból is bemutassunk. Az első fejezet ("A ZE BTK diákellenőrzésének megszervezése") általános áttekintés a foglалás minden aspektusát bemutatva. A második fejezet ("Hogyan szervezzünk fórumot?") kevésbé formális bemutatóként szolgál, és néhány olyan kérdést vetít előre, melyekre a későbbiekben részletesebben is választ adunk. E fejezetek után a fórum, a munkacsoportok, és az elfoglалás más aspektusainak részletes bemutatása következik. Az utolsó fejezet az ingyenes oktatásért való harc társadalmi körülményeinek és hátterének bemutatására koncentrál, melynek ez a diákmegmozdulás is a része volt.

Végezetül a kézikönyv szerzőiről. Mivel minden akciónk természeténél fogva közösségi és anonim, ezért ez a kézikönyv is anonim. Sőt, közösségi is. Minden fejezetet más szerző vagy szerzők írtak, általában olyanok, akik az akció egy bizonyos aspektusával alaposan foglalkoztak és jól kiismerték azt. Ám később az egész szöveg át lett szerkesztve, ki lett javítva egy közvetlen demokratikus eljárásban, amelyben minden érdeklődő részt vehetett.

A ZE BTK diákellenőrzésének megszervezése

A diákellenőrzés a ZE BTK-n 2009 tavaszán az alábbi módon zajlott: három fő szerve a karon a fórum, a munkacsoportok és a biztonsági szervezet.

A fórum

A fórum (közgyűlés, nagygyűlés, plénum) az elfoglalt kar diák-döntéshozatalának központi szerve. Minden döntés részvételi demokratikus módon születik, arról is, hogy folytatódjon, vagy érjen-e véget az egyetemfoglалás. A fórum minden érdekelt diák és más polgár közös gyűlése (néhány más horvát fórumtól eltérően a ZE BTK fóruma mindenki számára nyitott volt - a nyíltság fokának eldöntése minden egyes fórum saját döntése a körülményeknek megfelelően). Minden résztvevőnek joga van felszólalni és szavazni. Minden döntést a jelenlévő résztvevők többsége hoz. Minden ülést két különböző moderátor vezet, és az ülés végén megválasztják a következő ülés két moderátorát. A foglалás alatt minden nap van ülés, egyébként pedig minden héten (illetve gyakrabban, ha szükséges).

Munkacsoportok és teamek

A munkacsoportok és teamek a fórum specializált csoportjai, melyeknek feladata egy bizonyos fontos ügy kezelése. A munkacsoport és a team közötti különbség az, hogy a teamet a fórum hatalmazza fel a munkára, amit végeznek, míg a munkacsoportok, egyszerűen fogalmazva, találkozó, ahová az összes érdeklődő meg van hívva. A teameknek állandó tagsága van (persze nincsenek nevesítve - a felhatalmazás az egész csoportnak szól, és nem a csoportot alkotó egyéneknek), míg a munkacsoportoknak, mivel az összes aktuális érdeklődő részvételével történő találkozókról van szó, nincs állandó tagságuk, és nem is tudják előre, ki lesz ott, amikor a találkozó el nem kezdődik. A teamek azért kapnak felhatalmazást, mert gyakran olyan feladatokat látnak el, amelyeket azonnal végre kell hajtani, és emiatt nem szerencsés az adott kérdést a hagyományos fórum, vagy munkacsoport folyamatnak alávetni, vagy mert a feladatok természete miatt nem végezheti őket folyamatosan változó tagságú, vagy nagy létszámú csoport. A felhatalmazott bizottságok: a program-team, a média-team, a blog-team, a biztonsági team és a közlöny-team. Mivel nem várható el, hogy az egész fórum vagy a definiálatlan tagokból álló, rendszeresen ülésező munkacsoport foglalkozzon az olyan gyakorlati problémákkal, mint az alternatív tanrend összeállítása, sajtóközlemények megírása, a weboldal fenntartása, a biztonsággal való törődés vagy a közlöny (Skripta: a ZE BTK fórumának hivatalos lapja volt) megírása, a fórum felhatalmazást ad egy-egy teamnek bizonyos időszakra, hogy azok ezzel törődjenek, miközben fenntartja magának a jogot, hogy visszavonja ezek megbízatását, vagy megváltoztassa a tagság összetételét (maguk a teamek is toborozhatnak új tagokat, ha szükséges). Néhány lehetséges munkacsoport: az ülésközi munkacsoport, a dokumentumelemző munkacsoport, a fórum technikai ügyeivel foglalkozó munkacsoport stb. Bizonyos esetekben létezhet párhuzamosan team és munkacsoport is, amely ugyanazzal az ügykörrel foglalkozik - pl. van egy média-munkacsoport (ahol az összes érdeklődő résztvevő jelen van) és a média-team

(akiknek az a feladata, hogy sajtóközleményeket írjanak és tartsák a kapcsolatot a médiával). Van egy kötelezően létrehozandó munkacsoport is, a miniakcio-munkacsoport. Bár ennek sem volt állandó tagsága, a csoport mégis felhatalmazást kapott, hogy kisebb akciókat terveljen ki, és hajtson végre. Ez azt jelenti, hogy a csoportnak nem kell a fórum engedélyét kérnie mindenre, mivel képtelenség egy adott akció összes részletét a fórumon megtárgyalni. Ehelyett minden érdekelt részt vesz a találkozón, ahova mindenki meg van hívva, és együtt megtervezik az akciót.

A fórum mindenkor visszavonhatja a teamek és a miniakcio-munkacsoport mandátumát. Emellett a fórum megvitathatja bármely team vagy munkacsoport döntéseit. Mind a munkacsoportok, mind a teamek a fórum következtetéseivel és döntéseivel összhangban kell, hogy működjenek.

Ahogy a fórum, úgy a munkacsoportok is mindenki számára nyitottak, de természetüknél fogva kevesek részvételén alapulnak, hiszen csak olyan emberek vesznek részt a találkozókön, akiket nagyon érdekel az adott téma (a foglалás időszakában a találkozókön kb. 30 ember vett részt; a foglалás utáni időszakban ez 5-10-re csökkent.) A munkacsoport-találkozókön a résztvevők egy bizonyos problémával foglалkoznak, és javaslatokat foglалmaznak meg (egy rövid, minden érvet magában foglалó áttekintéssel), amelyet a fórum elé terjesztenek. A munkacsoportnak nincs arra hatalma, hogy önmagában döntést hozzon (kivéve a fentebb említett teameket és munkacsoportokat, de még ezek is a fórum által elfogadott elvek szerint kell, hogy működjenek) - minden következtetést vagy javaslatot a fórum elé kell terjeszteni, amelyet az vagy elfogad, vagy visszaküld további megfontolásra. A munkacsoportok olyan témákkal foglалkoznak, amelyeket nem lehet a fórumon megoldani (időhiány vagy a téma természete miatt). A munkacsoport célja az, hogy részletesen foglалkozzon egy adott problémával, hogy megoldásokat javasoljon, és hogy ezt világos és átlátható formában terjessze a fórum elé, hogy a téma a lehető legkonstruktívabban megvitatható legyen, és megalapozott döntést lehessen hozni. Több javaslatot is fel lehet hozni, a fórum pedig ezek mindegyikével kell, hogy foglалkozzon. Valójában ez kívánatos is, mert a fórumnak nagyobb választási lehetőséget ad, és nagyobb a lehetősége arra is, hogy olyan megoldással is előálljon, amelyre a munkacsoport nem is gondolt. A lehetséges munkacsoportok száma korlátlan. Bármikor meg lehet alapítani egy újat, amikor éppen szükség van rá, és lezárni, amikor már nincs rá szükség. Ellenben a szükséges teamek száma többé-kevésbé rögzített, mert nincs belőlük sokra szükség.

A foglалás fennállása folyamán a ZE BTK-n a következő munkacsoportok és teamek léteztek:

- **a fórum technikai ügyeivel foglалkozó munkacsoport** - ez foglалkozott a szervezés technikai kérdéseivel, felvázolta a napirendet, valamint felkészítette a moderátorokat.
- **a média-team** - kapcsolatot tartott a médiával, végrehajtotta a fórum által elfogadott médiastratégiát és sajtóközleményeket írt.
- **a külső kapcsolatok munkacsoportja** - más karok/egyetemek közgyűléseivel tartotta a kapcsolatot.
- **a miniakción munkacsoportja** - kisebb akciókat (performanszokat, flash-mobokat, tiltakozásokat, kiállításokat stb.) szervezett az ingyenes oktatás népszerűsítésére
- **a helyzetértékelés és további akción munkacsoportja** - a fennálló helyzetet értékelte és további akciónkat tervezett.
- **az információs munkacsoport** - a közlönnyel, annak elkészítésével és szétosztásával foglалkozott.
- **a közvetlen demokrácia terjesztése munkacsoport** - a foglалás után hoztak létre (2009 őszén), azzal foglалkozik, hogy a közvetlen demokráciát az egyetemi és diákmozgalmon kívül terjessze - pl. gyárakban a munkások között.

E legfontosabb csoportok mellett voltak mások is, mint pl. a fórum-munkacsoport, amely a weboldal internetes fórumát tartotta kézben), vagy az aláírásgyűjtő munkacsoport, amely az ingyenes oktatást követelő petícióra százezer aláírást gyűjtött stb.

A Biztonság

A biztonság-team felelt az épület fizikai ellenőrzéséért a foglалás alatt. Fenntartotta a rendet és gondoskodott a kar tulajdonáról. A tagság szabad volt és cserélődött.

A diákkontroll három fő szervén (fórum, munkacsoportok, biztonság) kívül fontosak még:

A Program-Team

A program-team felelt az alternatív oktatási programért, amely a foglалás alatt a tanrendi órákat felváltotta.

A Közlöny

A közlöny a fórum hivatalos kiadványa, amely annak kommunikációs felületéül szolgál. A foglалás alatt naponta, vagy akár naponta kétszer is megjelent, a foglалás után pedig általában hetente egyszer. Megtalálhatóak benne a diákok sajtóközleményei, különböző értesítések, az oktatásról és azzal kapcsolatos más témákról (szociális jogok, a horvát rendszerváltás, neoliberalizmus, munkásmozgalom stb.) szóló cikkek

A Blog/Honlap - A Blog Team

A kezdet kezdetétől a kommunikáció fontos csatornája volt a „Szabad BTK” nevű blog, később weblap. A horvát változat címe www.slobodnifilozofski.com, míg az angol változat a www.slobodnifilozofski.org címen érhető el. Ez a diákkakció online archívumaként működik.

A Kar működése a diákellenőrzés alatt

Amíg a foglалás tartott, az éjszaka kivételével a Kar valamennyi polgár számára nyitott volt, ahogy a fórum, a munkacsoportok és az alternatív oktatási program is. A kivételt a fórum jelentette, a média csak a kezdetén, az úgynevezett értesítésnél lehetett jelen. Az újságírók ezután is részt vehettek, de a kép-, és hangrögzítés nem volt megengedett.

A tanrendi órák kivételével (beleértve a posztgraduális képzés óráit is) minden más a szokásos módon üzemelt (kari adminisztráció, a tanári fogadóórák, a könyvtár, az Idegen Nyelvi Központ, a Horvát Mint Idegen/Második Nyelv Központ, a magán fénymásoló és könyvesbolt, továbbá néhány más óra, a tanári szobákban tartott vizsgák, a Bologna előtti diákok vizsgái, illetve a betervezett konferenciák). Sok esetben, ha vita támadt arról, hogy egy bizonyos tevékenységet megengedjünk-e az elfoglalt karon, a közgyűlés megvitatta és döntött.

Közvetlen demokrácia

A diákszerveződés fontos összetevője a döntéshozatal közvetlen demokratikus módja. A valódi cél (az ingyenes, mindenki számára hozzáférhető oktatás) mellett ez az egész akció fő aspektusa volt. A közvetlen demokrácia olyan rendszer, melyben minden (legfontosabb) döntés abszolút demokratikus módon születik, a jelenlévők többségével. Ellentétben a képviseleti demokráciával, amelyben kis számú képviselőt választanak minden egynéhány évben, akik ezáltal megkapják a felhatalmazást, hogy autonóm döntéseket hozzanak azonnali demokratikus felügyelet nélkül, a közvetlen demokrácia rendszerében minden döntést közvetlenül a többség hoz. Így a közvetlen demokrácia arra serkenti az embereket, hogy aktívak és érdeklődők legyenek, vegyenek részt a döntéshozatalban. Minden foglалás közbeni és azutáni döntést ilyen demokratikus keretek között hoztunk meg. A közvetlen demokráciának szervező egysége a fórum - minden érdeklődő személy részvételével tartott gyűlés, ahol mindenkinek egyenlő joga van arra, hogy kifejezze véleményét, és mindenki szavazhat. Az összes döntés a jelenlévők voksainak többsége által hozható meg. A fórum eszerint dönt a foglалás fenntartásáról és minden további akcióról (a foglалás alatt és után). Ha szükségessé válik, egy bizonyos problémával külön foglалkozik egy munkacsoport (amely szintén minden érdeklődő számára nyitott), majd ezután a fórum dönt róla.

A közvetlen demokratikus döntéshozatal előnye, hogy minden döntés teljesen demokratikus eljárásban születik, hogy nincsenek vezetők és ez a döntéshozatali mód jelentősen csökkenti a manipuláció lehetőségét. A képviseleti demokráciában, ahol a választott vezetők saját maguk hozhatnak döntéseket, jelentős ennek a kockázata (a tárgyalások folyamán a képviselők egyikét-másikat meggyőzhetik az együttműködésről, vagy akár meg is vesztegethetik, fenyegethetik az illetőt). A fórum döntéshozatalának előnye az, hogy minden döntést kollektíven és szavazattöbbséggel kell meghozni. A fórum soha nem választhat képviselőket, akik döntéseket hozhatnának vagy önállóan tárgyalhatnának. Csakis küldötteket választhat, akik kifejezik a fórum döntéseit és akaratát, és ajánlatokat vagy kérdéseket hozhatnak vissza, hogy a fórum azokat megvitathassa. A küldöttválasztásnak ezen módja, amely az egyetlen valóban demokratikus módszer, kizárja annak lehetőségét, hogy az egyéni képviselőket manipulálhassák.

A Független Diákkezdemenyezés és a Fórum

A kezdeti csoport, amely az egyetemfoglalást szervezni kezdte, „független diákkezdemenyezés az ingyenes oktatás jogáért” néven futott. De a fórum fontosabb az FDK-nál, mert nem csupán az ingyenes oktatás jogával foglalkozik, és azért is, mivel minden diák akaratát képviseli, miután mindenkinek joga van részt venni és szavazni. Így a fórum döntéseit minden diák közös döntéseinek kell tekinteni és nem csupán FDK-döntéseknek. Ennek ellenére az FDK még mindig utal egy csoportnyi aktivistára, akik az ingyenes oktatás jogáért harcolnak, miközben a fórum mindenki számára nyitott, függetlenül a politikai hovatartozásától vagy bizonyos ügyekről, köztük akár az ingyenes oktatásról alkotott véleményétől. Bár a fórum az ingyenes oktatásért vívott harc eredményeképpen jött létre, valójában a diákok közvetlen demokratikus döntéshozatalának központi szerve, amelyet nem lehet csupán az ingyenes oktatásért vívott harcra redukálni.

Hogyan szervezzünk közgyűlést?

1. Bevezető

Egyszerűen megfogalmazva, a fórum egy közösség valamennyi érdekelt tagjának találkozója. E közösség minden tagjának joga van részt venni a gyűlésen, ami a fórumnak demokratikus legitimitást ad, bár nem szükséges, hogy a közösség minden tagja minden ülésen részt vegyen. Ami fontos, az az, hogy a fórum minden jelenlévő résztvevője egyformán vesz részt a döntéshozatalban - nem lehetséges, hogy bárki is más személyek vagy csoportok (és szavazataik) képviselésében járjon el. Ez a döntéshozatali forma részvételi vagy közvetlen demokráciához vezet. A közgyűléseken alkalmazott közvetlen demokratikus eljárás a közösség minden tagját érintő döntések meghozásának egyetlen következetesen demokratikus módja.

A fórumok szervezésének fő célja az, hogy minden érintettet bevonjon a döntéshozatalba, főleg, ha nagy társadalmi fontosságú ügyekről van szó, mint amilyen a jog az ingyenes oktatáshoz, ingyenes egészségügyi ellátáshoz, munkavállalói jogokról stb. A döntéshozatalban való részvétel lehetősége olyanokat is motivál a politikai akciókban való részvételre, akiket gyakran tehetetlennek, érdektelennek vagy apatikusnak írnak le. Az észérveken alapuló nyilvános beszélgetések demisztifikálják a döntéshozatali folyamatot és fontossá teszik minden résztvevő véleményét. A meghozott döntések mindenki számára kötelezőek.

Persze felmerülhet a kérdés: ki az a "mindenki"? Az ésszerű érvek alapján hozott döntés mögött a döntést meghozó szerv valamennyi tagja ott áll. Ennek a döntéshozási módnak az alapja az, hogy mindenki, aki akar, részt vehet benne. Meg kell jegyezni, hogy a fórum nem alkalmaz erőszakot a célból, hogy döntéseit végrehajtsák, hanem csak az ésszerű érvek erejét - azok, akik nem vettek részt az ülésen, nem kötelesek elfogadni (az angol szövegben except, ami szövegromlás lehet accept helyett: a horvátban prihvati) egy meghozott döntést, ám mindenesetre informálják őket. Az effajta döntéshozatal fontos hatása, hogy a felelősség megoszlik minden résztvevő között, akik tudatában vannak annak a ténynek, hogy a döntést nem valami felsőbb hatóság, szervezett klikk vagy végrehajtó

bizottság hozta, hanem csak és kizárólag a szavazási folyamat résztvevői. Azok, akik résztvevőjévé válnak a döntéshozatalnak, nem állhatnak többet félre mint passzív, nem érdeklődő vagy felelősség nélküli járókelők.

Mi most arról beszélünk, hogy egy munkahely vagy oktatási intézmény elfoglalása vagy átvétele esetén hogyan lehet fórumot szervezni. Szándékosan teszünk különbséget elfoglalás és átvétel között. Az adott intézmény akkor van "átvéve", ha a közösség minden tagja - vagy közülük legalább azok, akik eléggé érdeklődtek ahhoz, hogy elmenjenek az ülésre - által alkotott fórum arra szavazott, hogy az intézményt átvegye.

A körülményektől függően (mint a közösség mérete, a szabotázs, fenyegetés vagy megtorlás lehetőségei stb.) a foglalást lehet - de nem kötelező - viszonylagos titoktartás mellett szervezni. Ebben az esetben magát az akciót kell először végrehajtani; ezután az átvételt az akció post hoc ("esemény utáni") törvényesítése teszi véglegessé. Persze, jobb, ha ez a törvényesítés előzetesen, az összes résztvevő által történik, de ez a fentebb említett okok miatt nem mindig lehetséges. Ha mindig megvárnánk a többség kifejezett előzetes egyetértését, az gyakran ahhoz vezetne, hogy gyakorlati okokból semmit nem lehetne megtenni. A kezdeti teljes demokratikus legitimitáció nem válhat és ne is váljon a direkt akció akadályává, bár létfontosságú, hogy magát az akciót kezdetől fogva közvetlen demokratikus módon szervezzük. Egy viszonylag titkos akció esetében fontos, hogy oly módon alapozzunk, hogy a lehető legtöbben tudják (vagy legalább sejtelmük legyen), hogy mi fog történni. Ez azért is fontos, mert lehetőséget ad megismerni az általános véleményt azokról a problémákról, amelyek a foglalás kiváltó okai lesznek.

2. Közgyűlés - hogyan és miért?

Felmerül a kérdés, hogy hogy lehet egyáltalán a közvetlen demokrácia alapján működő kollektívát szervezni?

Nem kell nagyon belemenni az elméletbe. Célunk az, hogy leírjuk, hogy szerveződött ilyen kollektíva Zágrábban a ZE BTK-n, és hogy rámutassunk bizonyos felmerülő problémákra. Ez a tapasztalat segítségére lehet mindazoknak, akik hasonló politikai testületet akarnak szervezni.

Az akciót nem hivatalos csatornákon keresztül szervezték, és utólagosan legitímálta az összes diák döntése, akik úgy szavaztak, hogy a foglalás folytatódjon. Fontos azonban megjegyezni, hogy bárki csatlakozhatott volna a foglalás tervezéséhez (ez senkinek nem volt megtiltva), bár a nyílt meghirdetés nem volt lehetséges (csak közvetlenül az akció kezdete előtt). A tervezés folyamán tartott találkozók folyamán is a közvetlen demokrácia elveit követtük. Volt néhány foglalás előtti mini-közgyűlés (bár inkább nyílt találkozóknak nevezhetnénk ezeket, ahol a döntéshozatal direkt demokratikus keretek között zajlott). Az első nagyobb gyűlést a kar elfoglalása előtt öt nappal tartottuk, amikor is egy, az ingyenes oktatásról szóló nyilvános (200 fős) beszélgetés spontán módon fórummá alakult, ahol a többség a kar elfoglalása mellett szavazott. A foglalást végül a kar diákellenőrzésének első napján tartott nagy fórum erősítette meg.

Az előkészületek során felmerült a dilemma azt illetően, hogy kinek van joga a részvételre, és hogyan akadályozzuk meg azokat, akiket nem tartunk érdemesnek a részvételre. Végül az a döntés született, hogy a kar diákjain kívül a részvétel jogát ki kell terjeszteni az érintett polgárokra is, - ez pedig magában foglalta a kar alkalmazottjait, más karok vagy más egyetemek diákjait, a munkásokat és így tovább. Mivel a mindenki számára elérhető ingyenes oktatás az egész közönséget érinti, és mivel az egyetem közintézmény, így a nyitott kapuk politikáját tekintettük az egyetlen következetes döntésnek e téren.

Ez a megközelítés helyesnek bizonyult, mert az ülések vonzották a polgárokat és más egyetemek diákjait is - és a mi foglalásunkat hamarosan más karok elfoglalása követte. A fő ellenvetés ezen irányvonal ellen az volt, hogy rosszindulatú egyének vagy csoportok megpróbálhatják akadályozni a gyűlés működését. Ez nem történt meg. Éppen ellenkezőleg, a résztvevők egyenlősége és az a tény, hogy mindenki bekapcsolódhatott, nagyon összetartóvá tett minket. A foglalás előtt néhányan attól féltek, hogy a közvetlen demokratikus szervezőmód egyáltalán nem fog működni - a foglalás azonban világosan megmutatta, hogy ezek a félelmek teljességgel megalapozatlanok voltak. Az uralkodó látásmód az volt, hogy ha egy olyan alapvető emberi jogért való küzdelem, mint amilyen az ingyenes

oktatás, nem vonz elég érdeklődő résztvevőt, akkor az effajta harcnak még nem jött el az ideje és ezért az egész akció bukásra van ítélve.

Már a foglalás első napján 800-valahány ember gyűlt össze a 3-400 ülőhelyes teremben. Nagy szavazattöbbséggel elfogadásra került az okkupáció folytatása. A foglalás 35 napja alatt sem a gyűlésen, sem a kar épületében vagy a körül nem történt semmilyen incidens.

Az előkészítő találkozókra nagy viták folytak a foglalás szervezésének módjáról. Szükséges-e minden tevékenységet megakadályozni a karon, vagy van olyan, ami folytatódhat? El kell-e torlaszolni a kapukat? A végén úgy döntöttünk, hogy csak a tanrend szerinti órákat akadályozzuk meg, miközben a kar tanárai és más alkalmazottjai mindig szabadon közlekedhetnek az épületekben. A bejárat mindenki számára nyitva volt - különben nem lett volna értelme alternatív oktatási programot létrehozni (a fő téma persze az ingyenes oktatás volt).

E hozzáállás miatt az intézmény dolgozóinak egy része támogatta az akciót. Bár ideológiailag következetlennek tűnhet, megengedtük bizonyos magáncégek további működését is a karon, részint, hogy ne ártsunk e cégek alkalmazottainak, részben pedig, hogy kerüljük a konfliktust a rendőrséggel, amely esetleg hajlamos lenne beavatkozni a magántulajdon jogának védelmében.

Megadtunk egy feltételt is, melynek teljesülése esetén véget vetünk a foglalásnak: ingyenes oktatást minden szinten mindenkinek, aki a felvételi követelményeket teljesíti. Úgy gondoltuk, hogy egyetlen, közérdeklődésre számot tartó eszme jobb, mint sok különálló követelés.

De hogyan készítettük elő az akciót?

3. Előkészületek

A kiindulás az volt, hogy órákat akadályozunk meg, hogy a közvéleményt figyelmeztessük az egyetemszektor áruvá válásának veszélyeire. Ebben nem volt semmi forradalmi, hiszen ez egy világszerte alkalmazott módszer. Horvátországban azonban viszonylag ismeretlen volt. Horvátországban évtizedek óta nem volt komoly diáktiltakozás.

A kezdőcsoport alapvető feladata az, hogy megnyerje a széles diáknépesség támogatását. Ugyanakkor megpróbálják felmérni a tanárok és professzorok álláspontját is. Meg kell említeni, hogy az ingyenes oktatás követelésének támogatottsága 2008. november 5. óta érezhető volt, amin kb. 1500 ember vett részt (főképp a ZE BTK-ról). A további mozgósítást egy a témában tartott nyilvános vita szervezése jelentette (maga a foglalás 2009. ápr. 20-án kezdődött). Fontos rámutatni, hogy a diákok már ismerték az ingyenes oktatásra irányuló követelést, ami már elhangzott. Így a 2008. novemberi tiltakozás, amelyen sok diák vett részt, hozzájárult a foglalás szervezőinek hitelességéhez.

Két nagyon fontos szervezési kérdés volt:

- az épület megszállása és az órák megakadályozása
- a foglalás fenntartásának vagy megszüntetésének direkt demokratikus modellje.

A szervezési fázisban a csoport létszáma mintegy 50 érdeklődőre nőtt. Főleg diákok voltak, akik valamilyen módon részt vettek a diákaktivizmusban, néhány további résztvevővel együtt, akik olykor véletlenül, belesodródtak az előkészítő találkozókba, és úgy döntöttek, hogy csatlakoznak. Bizonyos körülmények azonban kedveztek az effajta bonyolult akciók végrehajtásának:

- a ZE BTK diákjai számos korábbi tiltakozó akcióban vettek részt, mint pl. az 1996-os diáktanács-törvény elleni, az Amerika iraki inváziója elleni 2003-as, és különösen a NATO-belépés elleni 2008-as petíció, a

PhD-tandíjak elleni 2008. május 7-ei és legfőképpen az első ingyenes oktatás-párti akció 2008 november 5-én,

- a bolognai reformfolyamat ráirányította a figyelmet az oktatás ügyeire és problémáira,
- léteztek aktív diákszervezetek,
- az a tény, hogy a ZE BTK törvényes diákképviselését - más karokkal ellentétben - kevésbé fertőzték vagy befolyásolták a politikai pártok ifjúsági szervezetei,
- létezett autonóm diákszóna, a ZE BTK Klub.

Ám ha választani kell a kulcsfontosságú pillanatok közül, a választás a november 5-re esik - a mindenkinek elérhető ingyenes oktatás eszméje az erre való készülődés során formálódott meg véglegesen. E tiltakozás és előkészületei felhívták az emberek figyelmét az ingyenes oktatás problematikájára, mindez segített egy aktivistaállomány létrehozásában, akik később részt vettek a foglalásban. A tiltakozás eredményei azt is világossá tették, hogy a hagyományos tiltakozási formák (mint az egynapos tüntetések) igen korlátozottak és így nem hatékonyak, ezért a harcnak más, radikálisabb eszközökre és módszerekre van szüksége.

Ezek voltak a főbb feltételei annak, hogy egy nagyobb akciót lehessen szervezni a karon. Miután az okkupáció elkezdődött, szükségessé vált cáfolni azt a nézetet, mely szerint a ZE BTK diákjai eleve hajlamosak az ilyen akciókra. Ez a romantikus idealizálás gyakran defetizmushoz vezet azok között, akik más háttérrel próbálnak meg tiltakozó akciókat szervezni, és ez gyakran odáig vezet, hogy egyáltalán nem tesznek semmit. Az előbb említett kedvező tényezők, amelyek a ZE BTK elfoglalást könnyítették, nem társulnak kizárólagosan a társadalmi-filozófiai oktatás intézményeihez. Kézzelfogható akciók, jó szervezés és a harcra való elszántság - ezek a voltak lényegesek a sikerhez, nem a feltételezett kedvező intézményi kontextus (bár persze nem szokatlan dolog, hogy a társadalomtudományok és más humán tárgyak diákjai hajlamosabban kritikusan szemlélnek társadalmi folyamatokat). A kérdés azonban az, hogy mit kell tenni, ha a semmiből akarunk elkezdni szervezni, és lehetséges-e egyáltalán ilyen körülmények között? Tapasztalataink alapján ki kell találnunk valamit, hogy rövid idő alatt megszervezzünk egy közgyűlést olyan körülmények között, hogy egyik fajta infrastruktúra sem áll rendelkezésünkre.

4. Közgyűlés a sivatagban

Ahogy mondtuk, a szervezés nagyon korlátozott számú emberből is kiindulhat (és többnyire tényleg úgy indul). A közösség méretétől függően akár egy ember is megadhatja a kulcsfontosságú kezdeti lendületet, de 5-6 ember általában elég arra, hogy az akció elinduljon. Azért hangsúlyozzuk ezt a tényt, hogy már a kezdet kezdetén legyőzzük azt a pesszimista hozzáállást és tétlenséget, ami gyakran megjelenik egy olyan kis közösségben, amely hamisan feltételezi, hogy a tömegeket csak nagy létszámú aktivistával lehet megmozdítani. A másik gyakori hiba az abban való naiv hit, hogy egy feltételezett forradalmi légkör, érzékelhető elégedetlenség vagy különleges feltételek kellenek ahhoz, hogy egyáltalán belekezdjünk valamibe. A bukástól való félelem gyakran akadályozza az akció megkezdését. Amit mindig észben kell tartanunk, az az, hogy nincs ideális helyzet, amiben minden csak úgy magától történik. Még fontosabb, hogy a forradalmi légkör nem magától keletkezik, hanem létrehozzák - általában olyan módon, ami első pillantásra banálisnak hathat.

Induljunk ki a kezdetekből. Az első dolog, amit meg kell határozni, az a cél. A célnak világosnak, tömörnek kell lennie, és az alapvető emberi jogokból kell kiindulnia. Felhozhatjuk, hogy egy olyan cél, ami az alapvető emberi jogokból indul ki, már eleve nem lehet világos és tömör, csak természeténél fogva elvont és nehezen érthető. De csak az egyenlőségért való harcon alapuló célok tudnak tömegeket mozgósítani. Az elkerülendő csapda olyan célok kitűzése, amely nem foglalkoztatja a közösség minden tagját. A véleménykülönbségek és a hajlamok különbségei stb. ellenére kulcsfontosságú arra törekedni, hogy mindenkit bevonjunk. Mindenkinek úgy kell éreznie, hogy várják őt, hogy részt vegyen. Ha nem ez a helyzet, ha a közösség bizonyos tagjai kezdettől fogva ki vannak zárva, akkor az akció

sikerének valószínűsége erőteljes csökkenésnek indul.

A cél meghatározása után az indító csapatnak népszerűsítene kell azt. Mi plakátokat használtunk erre. A fontos ügyekkel foglalkozó szórólapok osztása egy másik jó módszer arra, hogy arra bátorítsuk az embereket, hogy olyan dolgokon gondolkozzanak, amelyek foglalkoztatják őket. A következő lépés annak megerősítése, hogy voltak már ilyen akciók, amelyek sikert értek el. Ennek ideális módszere egy olyan nyilvános beszélgetés szervezés, melyben néhány jól ismert személy beszél, akik támogatják a célt. Ezen az eseményen arról kell, hogy szó legyen, ami a plakátokon és a szórólapokon volt. A beszélgetésre irányuló érdeklődés jól jelzi a közérdeklődés mértékét. A beszélgetés a motiváció céljára is jó lehet, mert fel lehet - és kell - használni a vitás ügyek kitisztítására és a még határozatlanok bátorítására. Azt mondhatjuk, hogy miután a célt kijelöltük és hirdetésére lépéseket tettünk, a nyilvános beszélgetés valódi visszajelzést ad a jelenlegi helyzetről, ami alapján a további akciókat tervezni lehet.

5. Két lehetséges helyzet

A nyilvános beszélgetés után a helyzet két irányban alakulhat tovább. Az első a pozitív. A beszélgetés nagy siker volt, nagy létszámban voltak jelen érdeklődő, akcióra kész emberek. A kezdeti akciók sikeresek voltak, és most itt az idő, hogy továbblépjünk a következő fázisba, ami a kezdeti szervezők csoportjának kiterjesztése addig, hogy minden érdekeltet magába foglaljon. Ennek a folyamatnak sajátos dinamikája van, amire később még visszatérünk. Először egy problémásabb ügyről lesz szó: mit tegyünk, ha a beszélgetésen kevesen voltak jelen, vagy éles egyet nem értés látszik, netán a tervezett akciót akadályozni próbálják.

Vizsgáljuk meg tehát előbb a második szituációt. Ekkor megint két irányban fejlődhet tovább a helyzet. Az első esetben a nyilvános beszélgetést nem vették észre. Vagy a cél meghatározásban, vagy pedig a promóciójában hiba történt. Ekkor szükséges, hogy elemezzük azt, hogy mit tettünk, hogy tanuljunk a tapasztalatokból, és hogy kijavítsuk a lehetséges hibákat. Az a döntés, hogy az akciót felfüggesztjük, mert a közösség apatikus vagy az idő nem kedvező, gyakran elsietett és éretlen döntésnek bizonyul. Az akció megindítása gyakran a kritikus pont, ami után a munka nehezebb része már megvan, és a maradék gyakran csupán a megfelelő taktika kiválasztásából áll.

Mit kell tenni, ha egyet nem értés vagy szabotázs merül fel?

Egyet nem értés esetén a beszélgetés közönségsikere nem rossz, tehát bizonyos sikert értünk el. A véleménykülönbség elvárható és nem is kell elkerülnünk. Még azt is mondhatjuk, hogy egy ilyen kimenetel a kezdeti akciók kedvező eredményét és a sikeres kezdet következményét jelenti. A különbségek megvitatásának és megoldásának folyamata olyasmiről, amiről a későbbi, karunk helyzetét leíró fejezetekben sok szó lesz. Ezelőtt azonban beszélnünk kell a szabotázs szintén érdekes helyzetéről. Akadályozó törekvésekre általában az adminisztrációs struktúráktól és azok híveitől számíthatunk, akik meg akarják akadályozni az önszerveződés minden formáját. Ilyesmivel sok olyan karon találkoztunk, ahol a ZE BTK elfoglalása után kezdték el a saját foglalkozásaikat. Ott az alapvető probléma a minőségi előkészületekhez szükséges időnek, a szervezési tapasztalatnak és a pozitív múltbeli élményeknek a hiánya volt. Ám az ilyen akadályozás világos jele annak, hogy az akciónak volt egyfajta hatása, és a hatósugarat növelni kell, mivel az obstrukció csak a nem eléggé szervezett mozgalmakat fenyegeti valójában. Egy szervezett és öntudatos mozgalom számára inkább segít olyan embereket mozgósítani, akik előzőleg nem vettek részt.

Ám most térjünk vissza az első forgatókönyvhöz, ami a karunk elfoglalásában és átvételében bontakozott ki.

6. A kezdet sikeres volt. Hogyan tovább?

sok ember jött el a nyilvános beszélgetésre, találkozóra vagy valamilyen gyűlésre. Nyilvánvalóan mutatkozik valamiféle érdeklődés. Mik a szervezés következő lépései?

Szükséges, hogy szervezzünk egy olyan találkozót, ahol minden érdeklődő részt vehet a stratégia és a hogyan tovább megbeszélésben. A szervezőknek ki kell használniuk a kezdeti lelkesedést és növelniük a résztvevők számát.

Am a kiindulási pontnak az akció célja, és ennek elérésének módja kell hogy legyen. Amíg ezekben a kérdésekben nincs megegyezés, addig nem mehetünk tovább a következő, gyakorlati szervezési fázisba. Röviden megemlítettük már, hogy miféle célokra van szükség. Mi van a módszerrel? A módszer a foglalás és a közvetlen demokratikus legitimáció. Tapasztalataink szerint az emberek először ellenségesek a félelem és tudatlanság miatt, vagy azért, mert hamis előítéleteik vannak a médiából vagy intézményes neveltetésükből eredően. De megdöbbenő, hogy milyen hamar állnak mellénk, hogy támogassák a harcot az alapvető emberi jogokért és a közvetlen demokratikus döntéshozatalért, ha ezeket érthető érvekkel és valós életből vett pozitív tapasztalatokkal mutatjuk be. A direkt demokratikus modell elfogadásával az akció szervezeti mátrixa megalapozódik. Abban a helyzetben az is világossá válik, mit jelent az, hogy „a fórum határozatai mindenki számára kötelező érvényűek”.

Miután a résztvevők elfogadták a közvetlen demokratikus modellt, és a közösség minden tagja által támogatott cél megfogalmazódott, azt mondhatjuk, hogy a fórum szervezésének két előfeltétele rendelkezésre áll. Ez persze azt feltételezi, hogy az összes eddig leírt akció viszonylagos titokban zajlott le, aminek az adott (oktatási, termelő vagy másmilyen) intézmény elfoglalásával és átvételével megszűnik. A fórumnak teljesen nyilvánosnak kell lennie ahhoz, hogy működjön. Más szavakkal, mindenkinek, akinek oka (és az adott fórum részvételi modellje szerint joga) lehet részt vennie, tudnia kell, mikor és hol tartják az ülést.

Amiről még szó kell, hogy essen, az a fórum szervezésének harmadik komponense, ami akkor válik fontossá, miután az első kettő megvan, tehát amikor a kialakuló fórumnak világos jelei mutatkoznak. A kérdéses ügy a médiával való viszony, és azzal szoros összefüggésben a vezetés kérdése.

7. Vezetés és médiakapcsolatok

Nyilvánvaló, hogy egy nem hierarchikus, közvetlen demokratikus döntéshozatali modell teljesen kiküszöböli, hogy vezetőkre, szakértő tárgyalókra vagy képviselőkre legyen szükség. Rendkívül fontos, hogy a közösség rögtön a kezdet kezdetén döntsön a vezetés kérdéséről. A szervezés fórumos modelljében a döntések kollektíven születnek, nincsenek képviselők, nem lehetnek olyan prominens egyének sem, aki törekedhetnének a mozgalom hangjává válni. Kulcsfontosságú, hogy a vezetésre való tendenciát a kezdet kezdetétől fogva elnyomjuk. Ezt azért kell korán megtenni, mert gyakran nehéz kitörölni az első benyomást - mind a mozgalmon belül, mind pedig azon kívül, a közönségben, mély nyomot hagy. A vezetőket és a velük járó veszélyeket könnyebb megelőzni, mint utólag orvosolni, miután már a közfelfogásban befolyást szereztek és ily módon potenciálisan kikerülhetnek a fórum ellenőrzése alól.

Az első igazi próbák akkor jönnek, amikor elérkezik a médiával való találkozás ideje. Általában az az alapfeltevés, hogy egy foglalásnak és átvételnek profi szóvivőkre van szükségük, egy vagy több személyre, akik az újságírókkal kommunikálnak. De ezt a gyakorlatot el kell hagynunk, ha nem akarjuk, hogy az akció személyessé váljon, vagy hogy a kiváltságos szóvivők túlragyogják a fórumot. Ennek leghatásosabb módja a közösség minden tagjának névtelensége. A névtelenség jól véd a vezetők kialakulása ellen - ha a közösség nézeteit képviselő személyek mindig mások, és soha nincs nevük, az lehetetlenné teszi, hogy egy személy kiváljon a többi közül, és az egész közösség képviselőjévé váljon. Szükségtelen hozzátenni, hogy a tagság ilyesféle rotációja a mozgalom erősségének képzetét is kelti.

Gyakori vélemény, hogy a médiafigyelmet csak akkor kaphatjuk meg, ha a média szabályai szerint játszunk, ami leginkább a látványosság, a személyes történetek vagy az indiszkrécio kereslet-kínálati logikájának való engedelmisséget jelent. Még a tisztán politikailag motivált akciókat is személyes narratívákká, sematikus "emberi motiváció"-történetekké kell átfordítani, elvileg azért, hogy a közönség jól fogadjon minket. ezen a módon magának az akciónak a politikai aspektusát áldozzuk fel a közönségnek való kinyilvánítás pillanatában. Egy felszabadító mozgalomnak minden tétében progresszívnek kell lennie, beleértve médiakapcsolatait is. Amit a média akar a mozgalomtól, az nem fontos - ami fontos, az az az üzenet, amit a mozgalom akar átadni. A leghatékonyabb módja annak, hogy a médiát saját üzeneteink átadására kényszerítsük, az az, hogy teljesen elkerüljük a megszemélyesített látványosságot, és az akció céljait írott sajtóközlemények formájában artikuláljuk.

Ei kell utasítanunk azt a tévképzetet, hogy egy mozgalom csak vezetőkkel és a médiával szembeni hagyományos bánásmóddal lehet sikeres. Éppen ellenkezőleg, amellet érvelhetünk, hogy mozgalmunk erősségei között ott volt a sajátos médiastratégiánk és a vezetők teljes hiánya.

Minden nap más szóvivő, gondosan előkészített sajtóközlemények, és a kollektíva fontosságának kihangsúlyozása két komoly veszélyt hárított el: a vezetők felemelkedését és a médiaeszközzé válást.

8. Fórum: 1, 2, 3

Hogy néztek ki maguk az ülések? Az első megemlítenő téma a moderátor kérdése, vagyis az a személy, aki közvetít és koordinálja az ülés történéseit. Úgy döntöttünk, hogy a működés érdekében két moderátornak kell jelen lennie, mivel arra számítottunk, hogy az ülések látogatottak lesznek. A moderátorok szerepe minimális technikai hozzájárulásra korlátozódott - feladata a napirend összeállításában volt, és a résztvevők felszólalási sorrendjének betart(at)ásában merült ki. ez azt jelenti, hogy nem rendelkezett azokkal a felhatalmazásokkal, amelyekkel az ilyen pozícióba választott személyek általában bírnak. Nem áll a közgyűlés fölött, feladata egyszerűen a közgyűlés által meghozott minimális szabálykészlet betartatása.

A ZE BTK fórumszabályzata azokat a gyakorlati problémákat tükrözi, amikkel szembetaláltuk magunkat. szeretnénk hangsúlyozni, hogy ezek a szabályok nem univerzálisan, minden helyzetben és körülmények között alkalmazandó elvek. Lényeges eljárási szabályok, amelyeket a fórum elfogadott és követ, de bármikor meg is változtathatja őket, ha ez szükséges. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a fórum átláthatatlan és önkényes szabályok szerint működik. A fórumnak mindig tartania kell magát a demokratikus elvekhez, ami mindenfajta kényszert kizár (a fórum döntéseinek követésének kényszere kivételével).

Idővel eljutottunk technikai megoldásokhoz, amelyek jelentősen megkönnyítették a fórum működését. Ilyen volt az a szabály, hogy csak az, beszél, akinek a kezében van a mikrofon. Ezen a módon a résztvevők megtanulják, hogy ne szakítsák meg a beszélőket, hanem várjanak addig, amíg ők maguk meg nem kapják a mikrofont. Látható volt, hogy a mikrofon használata pozitív hatást gyakorolt az ülések zajlásának zökkenőmentességére és modorára. Szintén fontos ötlet volt a jegyzőkönyv kivetítése a falra, így mindenki olvashatta, miközben íródtak. A jegyzőkönyvvezetés így teljesen átláthatóvá vált, ami lehetetlenné teszi a hibázást vagy azt, hogy a jegyzőkönyvvezető manipulálja az eljárást.

9. Vitás ügyek és a munkacsoportok működése

A direkt demokratikus döntéshozatalt gyakran úgy támadják, hogy azt állítják, hogy a döntések nem legitimek, hogy valójában előzetesen születnek, illetve, hogy a gyakorlottabb szónokok arányukat meghaladó mértékben tudnak befolyást gyakorolni. Ezek az érvek könnyedén kivédhetők: először is, az ülés mindenki számára nyitott, minden ülést jó előre meghirdetnek, és mindenkinek megvan a lehetősége, hogy beszéljen és befolyásolja döntéshozás folyamatát.

Gyakorlati okokból, mivel gyakran nem lehetett az adott ügyet részletesen megbeszélni az ülésen, bevezettük a munkacsoportok módszerét, hogy bizonyos ügyekkel foglalkozhassunk. A munkacsoportok találkozóit mindig előzetesen, nyilvánosan bejelentettük - és mindenki számára nyitottak voltak. Ha a fórum ülése alatt probléma merül fel, az ellenkező vélemények szónokait mindig arra bátorítjuk, hogy hozzanak létre egy munkacsoportot, és próbáljanak egy olyan álláspontot találni, amely kielégítő megoldást talál a kérdéses ügyben.

A harmadik probléma a legnagyobb - a beszédesebb és gyakorlottabb személyek helyzeti előnye. Őszintén meg kell mondanunk, hogy ezt a problémát nem oldottuk meg; az egyetlen megoldás az volt, hogy a gyakran beszélőket felelősségre kértük, hogy ne sajátítsák ki a fórumot. Azt is meg kell említenünk, hogy a munkacsoportok afféle szemináriumként is működtek, ahol lehetőség nyílt kisebb csoportokban gyakorolni a nyilvános beszélést és a különböző vélemények elfogadását, ami hozzájárult a csoport összetartásához. A munkacsoportok létrehozásának

szabadsága, amelyek a fórum tanácsadó szerveiként működhetnek (de nem kellett így tenniük), kitűnően kiegészítette a fórumok üléseit.

10. Konklúziók

A fórum szervezésének alapvető kritériumai:

- a) cél kijelölése
- b) direkt demokratikus döntéshozatal
- c) médiastratégia
- d) a vezetés és az autoriter tendenciák elnyomása

E négy kritérium eredményének a következőknek kell lennie:

- a) sokan lépnek be
- b) erős fórum formálódik
- c) nyilvános beszélgetés nyílik meg arról a problémáról, amelyre az akció irányul
- d) előrelépés történik a cél elérésében.

A fórum

A fórum csak abban az időpontban létezik, mikor a közösség tagjai részt vesznek azon a közgyűlésen, melyet fórumnak nevezünk. Nincs olyan, hogy fórum tagság. A fórumnak csak résztvevői vannak. Azon a tevékenységen kívül, mikor a résztvevők összegyűlnek egy helyen, vitáznak és döntéseket hoznak, nem létezik fórum. A fórum nem egy hivatalos szerv, melynek megvan a saját épülete és alkalmazottai –a fórum nem alakítja a közösséget, a közösség alakítja a fórumot.

A fórum működése

A technikai háttér

A technikusok – előkészítik a mikrofont, a hangberendezést, más egyéb technikai eszközöket, melyeket a fórum alatt használni szoktak. A technikus gárda az ülés kezdete előtt 10 perccel meg kell, hogy érkezzen az előadóterembe, hogy összeszerelje és tesztelje a hangrendszert, a számítógépeket, és más szükséges berendezéseket.

A két moderátor – ők moderálják a fórumot, felolvassák a napirendet, moderálják a vitát, összegzik az elhangzott érveket, és kérdéseket fogalmaznak meg, melyekről a fórum szavazni fog.

Az időfelügyelő – ő a felelős az időkeretek betartásáért minden egyes gyűlésen. Az ülések alkalmával a percek mindig ki vannak vetítve a falra, így minden résztvevő számára láthatóak. A fórum után az időfelügyelő az időkeretekről készült pizkozat alapján fórum-jelentést állít össze, mely a fórum hivatalos honlapján jelenik meg. Így azok is értesülhetnek a vitáról, és a meghozott döntésekről, akik személyesen nem tudtak részt venni az ülésen. Az időfelügyelő figyeli azt is, hogy meddig tart a megbeszélés. Egyes különálló témák megvitatásának harmincadik percében az időfelügyelő tájékoztatja a moderátorokat, hogy lehetséges, hogy közbe kéne szólniuk, és megkérdezni a résztvevőket, hogy szeretnének-e tovább vitázni, vagy szavazni, esetleg továbblépni a következő témára. Az időfelügyelő is valamennyivel az ülés kezdete előtt kell, hogy érkezzen, hogy előkészítse a szükséges anyagokat –dokumentumokat, videókat stb.

Van egy személy, akinek az a feladata, hogy feljegyezze, a résztvevők milyen sorrendben jelentkeztek felszólalásra (ajánlott, hogy ennek inkább két felelőse legyen, ha az ülésen több, mint 200-an vesznek részt).

Arra is feltétlenül szükség van, hogy bizonyos számú biztonsági őr részt vegyen a fórumon –az ő feladatuk a rendre

való ügyelés az ülés időszaka alatt, valamint ők hordozzák a mikrofont, és számolják a szavazatokat. Ők juttatják el a résztvevők által írt szöveges üzeneteket is a moderátoroknak.

A fórum napirendjét a fórum technikai ügyeivel foglalkozó munkacsoport találkozáján állítják össze, amit az ülés előtt két órával tartanak. Az összes e-mailben küldött, világosan megfogalmazott javaslatot beépítik a napirendbe. (Annak a meghatározása, hogy mások hogyan tehetnek napirendre vonatkozó javaslatot, szintén a fórum hatásköre, a technikai lehetőségektől függően lehet szó akár írott javaslatok erre kijelölt dobozba való gyűjtéséről is stb.) A munkacsoport találkozája természetesen minden érdeklődő számára nyitott. Ezen a fórumot megelőző találkozón készítik fel a moderátorokat is feladatukra (azért szükségesek ezek az előkészületek, mert minden fórumra új moderátorokat választanak). Általában az előző ülés moderátorainak szintén ott kell lenni ezen a találkozón.

Az ahhoz való ragaszkodás, hogy minden fórumon két különböző moderátor legyen, magának a közvetlen demokráciának a gondolatából született, ami az egyenlőségre, és a felelősség egyforma mértékű megosztására helyezi a hangsúlyt. Emellett arra is jó módszer, hogy minél szélesebb kör vegyen részt minél aktívabban a fórumokon. Az, hogy a moderátorok milyen sűrűn vállalkozhatnak erre a tisztségre újra, a közösség méretétől függ.

A fórum menete

A moderátorok üdvözlik a megjelenteket, bemutatkoznak, ezzel az ülés elkezdődik. Az első lépés, hogy a moderátorok egyike felolvassa az első, fórum szabályairól és irányelveiről szóló bekezdést. Ezt követi a napirend felolvasása, hogyha van valakinek ellenvetése, és szükségessé válik, módosíthatják is (a napirendről nem kell külön szavazni).

A napirend első része a bejelentésekről és értesítésekről szól. Ezekről a témákról általában nem szavazunk, az újságíróknak pedig engedélyezett az ülés ezen részének rögzítése, fotózása. A bejelentések és értesítések számos olyan információt tartalmaznak, melyet az előző ülés óta e-mailben érkeztek, vagy híreket, melyek a fórumot is érintő akciókról, a karról, vagy általános társadalmi visszhangról szólnak. A bejelentések után a moderátorok megkérlik a médiát, hogy állítsák le az ülés felvételét.

Ezt követően a moderátorok hangosan felolvassák a különböző anyagokat, vagy teret adnak a munkacsoport tagjainak, akik különböző találkozókról és akciókról számolhatnak be. A munkacsoportok beszámoló az első, ezt követően a fórum áttér az egyes, napirendben megfogalmazott pontok megvitatására (ezek azok a témák, melyeket e-mailben javasoltak a fórum előtt – habár ha szükséges, olyan témákat is közbeiktathatnak az ülés közepén, melyek nem szerepeltek a napirendben). Amíg a kar diákellenőrzés alatt áll, állandó (végső) kérdés a napirenden, hogy folytatódjon-e a foglalkozás. Szavazásra kerülhet sor minden egyes megvitatott téma után, de erre nem mindig van szükség. Néha egyes témák után több szavazást is lehet tartani. Egyes kérdések megvitatásához a téma kidolgozását javasolhatják munkacsoportoknak, és elhalaszthatják az erről szóló szavazást. A fórum összes döntését megváltoztathatják az azt követő fórumon.

Miután felvázolták a napirend egyes témáit, a résztvevők maximum 30 perces vitát nyithatnak arról, mielőtt a moderátorok megkérdeznék, hogy kívánják-e tovább folytatni annak tárgyalását (ezt megelőzően a moderátoroknak összegzést kell adniuk a vita addigi állásáról, és tájékoztatniuk kell a fórumot, hogy mi következik, ha a vita véget ér: egy következő napirendi pont, szavazás a témáról, vagy más egyéb). Mielőtt a fórum szavazna arról, hogy folytassák-e a vitát, azok, akiknek, akik addig a pillanatig már jelezték, hogy szeretnének felszólalni, meg kell adni erre a lehetőséget. A technikuskok feladata, hogy feljegyezzék, a résztvevők milyen sorrendben jelentkeztek felszólalásra, és hogy eljuttassák a mikrofont ahhoz, aki következik. A moderátorok dolga, hogy figyelmeztessék a fórumot, ha egyes érvek többször is elhangoznának, illetve időről időre összegezniük kell az addig elhangzott érveket. A vita menetének átláthatósága érdekében hasznos lenne, ha az időfelügyelő lejegyezné ezeket az érveket.

Ha szavazásra kerül a sor, egy moderátor, vagy bármely résztvevő megfogalmaz egy végleges kérdésjavaslatot, amiről szavazni fognak. Ennek fel kell kerülnie a képernyőre, hogy minden résztvevő számára látható legyen. A

kérdést olyan formában kell feltenni, hogy emellett, vagy ez ellen tudjanak szavazni, illetve tartózkodni a válaszadáستól. Ha szükséges, úgy is meg lehet fogalmazni a kérdést, hogy több válaszlehetőséget is megad hassanak hozzá (a, b, c, d...), hogy ezután a fórum az egyes válaszlehetőségek mellett/ellen szavazhasson. Ha senkinek nincs ellenvetése a megfogalmazott kérdéssel kapcsolatban, vagyis ha a fórum egyetért a kérdés formájával, jöhet a szavazás. Kézfeltevés szavaznak, és ha az eredmény nem egyértelmű, a biztonságiak megszámlálják a szavazatokat. A szavazatok számlálása alatt senki sem léphet be, vagy hagyhatja el a termet.

Az ülés végén a résztvevők megválasztják a következő ülés időpontját, a moderátorokat, és ha szükséges, meghatalmazottakat. Csak a fórumon jelen lévők javasolhatóak moderátornak és meghatalmazottnak. Azoknak, akiket javasoltak, el kell fogadniuk a jelölést, és a fórumnak is bele kell egyezni szavazással.

Miután a fórum véget ért, a moderátorok nem mehetnek el addig, amíg meg nem szerezték a megválasztott moderátorok és meghatalmazottak kontaktjait. Minden ülést más-más két ember moderál, és egyes személyek egy tanévben egy fórumot moderálhatnak. Az időfelügyelő elküldi a feljegyzett időkereteket e-mailben a fórum technikai hátterével foglalkozó munkacsoportnak (hogy később hivatkozni tudjanak a fórum által hozott döntésekre), és megírja a fórumról szóló jelentést, ami felkerül a fórum hivatalos honlapjára.

A ZE BTK Fórum szabályai és irányelvei

A Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar szabályai és irányelvei

E dokumentum célja nem az, hogy formalizálja vagy törvényi keretekbe foglalja a fórumot, hanem hogy segítse annak működését. Ezért lehet hozzá javaslatokat, kritikákat vagy javításokat küldeni e-mailben a fórum technikai ügyeivel foglalkozó munkacsoportnak. Minden befutó javaslattal foglalkozni fogunk a munkacsoport és a fórum ülésein.

A) Szabályok

1. Minden érdeklődő személy részt vehet a fórumon, akár a ZE BTK diákjai, akár nem. A fórum döntéseit a konszenzusra törekvő résztvevők relatív többségével hozza meg. A szavazás előtti vita tiszteletteljes és rendezett módon történik, a fórum által elfogadott szabályok és irányelvek szerint, amelyeket a moderátorok végrehajtanak. A fórum döntései mindenki számára kötelező érvényűek.

2. Ülés akkor van, ha szükséges, illetve havonta legalább egyszer. A következő plenáris ülés időpontját az aktuális ülés összes résztvevője közösen határozza meg. Rendkívüli plenáris ülést a fórum technikai ügyeivel foglalkozó munkacsoport hívhat össze bármely munkacsoport vagy egyén felhívására. A fórum technikai ügyeivel foglalkozó munkacsoportnak találkozót kell tartania, hogy vitatkozzon és döntsön a rendkívüli ülés témájában, és ennek a találkozáson a helyét és témáját nyilvánosságra kell hozni (a hivatalos honlapon, a kari hirdetőtáblán stb.) legalább 24 órával annak kezdete előtt. A rendkívüli plenáris ülés helyét és időpontját szintén 24 órával a kezdés előtt meg kell hirdetni.

3. A fórum technikai személyzetébe beletartoznak:

- a. biztonsági őrök és koordinátorok
- b. a jegyzőkönyvvezető
- c. technikus (aki gondoskodik a mikrofonokról, hangszórókról, számítógépről, projektorról stb.)
- d. a felszólalók jelentkezési sorrendjével megbízott személy
- e. a fórum folyamán írásban érkező javaslatokat felolvasó megbízott

4. Minden plenáris ülést két új moderátor moderál, azzal a feltétellel, hogy egy személy egy tanévben csak egyszer tölthet be moderátori szerepet. Azokat a személyeket, akik nem lehetnek moderátorok (mert már felhasználták évi egy alkalmukat), szóvivőkké lehet választani, és fordítva. Elvileg amikor megbízottakat keresünk ezekbe a

pozíciókba, igyekszünk olyat keresni, aki még egyik sem volt. Mielőtt bárkit is kijelölnénk moderátornak vagy szóvivőnek, mindig meg kell kérdezni, hogy van e hozzáfűzés vagy ellenvetés a jelöltekkel illetően.

5. Plenáris ülés alatt csak a (3. szabályban meghatározott) technikai személyzet ülhet a moderátorok asztalánál. Senki más nem tartózkodhat a főasztalnál. A fórum beleegyezik, hogy a technikai segédszemélyzetet nem kell cserélni vagy választani, bár, ha szükséges, a lehetőség erre is fennáll. Mind a moderátorok, mind pedig a technikai segédszemélyzet ugyanolyan feltételekkel szólalhat meg, mint bárki más - szót kér, és kívárja a sorát.

6. A fórum működéséhez nélkülözhetetlen munkacsoportoknak - mint pl. a fórum technikai ügyeivel foglalkozó munkacsoport - mindig elérhetőeknek kell lenniük, ezért kell, hogy

- a) e-mail címük kint legyen a hivatalos honlapon
- b) legyen egy világosan megjelölt helyiségük a kar épületében
- c) a két ülés között tartott találkozójuk ideje 24 órával előbb meg legyen hirdetve.

A csoportoknak a beérkezett e-mailekre ésszerű időkereten - pl. két napon - belül válaszolniuk kell.

7. A fórum technikai ügyeivel foglalkozó munkacsoport felelős az ülésterem felkészítéséért, ami magában foglalja :

- a: a 3. pontban megjelölt technikai személyzet koordinációját
- b. a moderátorok megismertetését a szabályokkal és az irányelvekkel, a fórum előzőleg meghozott döntéseivel, illetve a napirend összeállításának módjával
- c. a rendkívüli plenáris ülések összehívását.

A fórum technikai ügyeivel foglalkozó munkacsoport alapját az előző és a következő ülés moderátorai képezik, illetve mindenki más, aki a részvételben érdekelt. A két ülés között tartott találkozón kívül a csoportnak az ülés napján is találkozót kell tartania.

8. A napirendi javaslatokat nem később, mint egy nappal az ülés előtt be kell küldeni. A napirendet az aznapi ülés moderátorai állítják össze az ülésnapon, a fórum technikai ügyeivel foglalkozó munkacsoport találkozója keretében. Szeretnénk kihangsúlyozni, hogy a találkozó minden érdeklődő számára nyitott. Azon késve beküldött javaslatot, amelyet egy fórumrésztvevő túl fontosnak ítél ahhoz, hogy kimaradjon a napirendből, fel lehet vetni az ülés azon szakaszában is, amikor a moderátorok felolvassák a napirendet. A napirendbe való felvételhez a javaslónak meg kell magyaráznia, hogy miért nem küldte be időben és miért fontos mégis felvenni a napirendbe. Ha a javaslatot időben beküldték, de a napirendbe nem kerültek be, akkor a moderátoroknak kell ennek okát elmagyarázni.

9. A vita azután kezdődik, hogy a napirend minden pontját felolvasták. Ha senki nem érdekelt a vitában, akkor azonnal szavazni is lehet.

10. Mielőtt bármilyen küldöttet is meneszténe egy eseményre, a fórumnak meg kell vitatnia, hogy szükséges-e ez. Nem az a fontos, hogy milyen funkciót kell a küldöttnek betöltenie - az a fontos, hogy a fórum megengedi-e neki e funkciók betöltését. Ha a fórum a küldött menesztése mellett dönt, a következő feltételeknek kell eleget tenni:

- a. a fórumnak világosan meg kell határoznia a küldöttek felhatalmazását.
- b. Ha több találkozó van, akkor a különböző találkozókra különböző küldötteket kell küldeni.

Ami a küldöttek kiválasztását illeti:

- a. a lehetséges jelöltek száma korlátlan.
- b. a jelöltnak jelen kell lennie az ülésen és el kell fogadnia a jelöltséget.
- c. Meg kell engedni, hogy valaki jelöltsége mellett pro és kontra érveljenek.
- d. A jelölteket szavazásnak kell megerősítenie.

11. A fórum döntéseit nem lehet a fórum ideje alatt megmásítani, csakis eljárási hiba vagy később napvilágra kerülő fontos információk beérkezése esetén.

B) Irányvonalak

1. Az ülést két moderátor moderálja; egyikük követi a vita menetét és tíz percenként összefoglalja az érveket. Eközben a másikuk más moderátori feladatokat lát el: pl. lebeszéli a felszólalásról azokat, akiknek érveivel azonos érvek már elhangzottak; emlékezteti a beszélőt, ha már túl hosszú ideje beszél stb. A moderátorok váltják egymást ezekben a feladatkörökben.

2. Mielőtt feltenné a kérdést, hogy akar-e a fórum véget vetni a vitának, a moderátoroknak összegezniük kell az eddig lezajlott vitát, és ki kell hirdetniük, hogy mi következik, ha a fórum a vita abbahagyása mellett dönt. A felteendő kérdés ezért így hangzik: "Kívánja-e a fórum a vitát berekeszteni és a következő napirendi pontra áttérni?", vagy "Kívánja-e a fórum a vitát berekeszteni és a kérdésben szavazni?". E kérdés feltevése előtt a moderátoroknak legalább 30 perc vitát engedniük kell.

3. Lehetőség szerint az egyes napirendi pontok felvetőinek kell a témára vonatkozó kérdést is megfogalmazniuk. A fórum minden résztvevője megfogalmazhatja a kérdést, nem csak a moderátorok. A jegyzőkönyvvezető nem befolyásolhatja a kérdés megfogalmazását. A szavazás megkezdése előtt a kérdést világosan meg kell fogalmazni és lehetőség szerint képernyőn, táblán, vagy a falon is meg kell jeleníteni. Nem kezdhető meg a szavazás addig, amíg a kérdés végleges formájában mindenki számára láthatóvá nem vált. A kérdés megfogalmazása után és a szavazás előtt a moderátoroknak meg kell kérdezniük: "Van-e valakinek felvetése vagy ellenvetése a kérdés megfogalmazást vagy az eljárást illetően a szavazás előtt?"

4. Az előző ülés minden döntését össze kell szerkeszteni, hogy a moderátorok kielégítően felkészülhessenek. Ezt a szerkesztést a jegyzőkönyvvezetőnek kell elvégeznie.

5. Technikai tanács moderátoroknak: legyünk nyugodtak, visszafogottak és tárgyilagosak; tartózkodjunk a témától való eltérések hirtelen félbeszakításától; ne legyünk tiszteletlenek a résztvevőkkel szemben; tartózkodjunk attól, hogy saját nézeteinket a fórumra erőltessük; mindenképp kerüljük el az autoriter hozzáállás minden formáját; humorosnak lenni megengedett. Ha a résztvevők olyan témákat vetnek fel, amelyekről már volt szó, ezeket a napirend elején, a hirdetések között kell megemlíteni. A visszatérő témákat nem kell felvenni a napirendbe, de ha valamit kihagyunk, akkor ezt mindig átláthatóan kell bejelenteni az ülés bevezető részében.

6. Azok a résztvevők, akik különböző munkacsoportok jelentéseit mutatják be, ezt a fórum elé kimenne teszik meg, majd a helyükre visszatérve fogadják és válaszolják meg a kérdéseket.

7. A napirend alapvető szerkezete:

a. A napirend felolvasása, ami alatt a moderátorok a kihagyott javaslatokat is megmagyarázzák, és lehetőséget adnak a résztvevők, hogy felmerülő sürgős ügyeket javasoljanak a napirendbe, amiket nem volt lehetőségük időben elküldeni.

b. bejelentések

c. A munkacsoportok jelentései;

d. aktuális ügyek, ami a vitára javasolt témákat foglalja magában.

e. A következő plenáris ülés helyének és idejének meghatározása, moderátorok és szóvivők választása.

f. Egyéb - javaslatok, hozzáfűzések, hírek és a fórum tartama alatt írásban érkezett infók.

A b. és f. pontokban nincs szavazás.

8. A fórum sikeres működéséhez szükség lesz:

- legalább két mikrofonra (egy a moderátoroknak, egy drót nélküli pedig a felszólalóknak)

- hangszórókra

- egy számítógépre

- videófalra vagy projektorra, hogy a résztvevők láthassák a készülő jegyzőkönyvet és a szavazási kérdéseket.

9. Ha a döntés nem egyértelmű, pl. ha túl sok a tartózkodás, vagy a támogatók és ellenzők száma egymáshoz közel

esik, a moderátorok megkérdezik, hogy szükséges-e megvitatni a szavazás eredményének elfogadását. A következő kérdés: "Elfogadja-e a fórum a szavazás eredményét?"

C) Függelék

- a szabályok kötelezőek, míg az irányvonalak csak iránymutatást adnak. Minden irányvonal szabállyá alakulhat, ha a fórum úgy dönt. Új irányvonalak hozzáadása is megengedett. Új szabályokat csak óvatosan vezessünk be, kerüljük a fórum túlzott formalizálódását.
- mindezen szabályokat és irányvonalakat megvittattak mind a fórum technikai ügyeivel foglalkozó munkacsoport ülésein, mind pedig a fórumon.

Viselkedési rendszabályok a ZE BTK diákellenőrzése idején

1. A ZBTK diákellenőrzése idején mindenki beléphet a kar területére a kar normál szabályai szerint. Senki nem akadályozhatja a kar dolgozóinak munkáját. Az egyetlen akadályozott tevékenység a tanóratartás. A tanári kart megakadályozzuk abban, hogy a tantermekben és szobákban előadásokat, szemináriumokat vagy vizsgákat tartsanak. Másfelől szabadon tarthatnak konzultációs órákat, vizsgákat stb. az irodáikban.

2. Mind a foglalásban résztvevők, mind a látogatók és a dolgozók a legnagyobb tisztelettel bánnak egymással, a kar alkalmazottaival és tulajdonával, anélkül, hogy testi vagy anyagi épséget veszélyeztetnének.

3. Csak a diák-biztonságiaknak van joga fizikailag megakadályozni valakit a bejutásban, de ezeket a beavatkozásokat is a lehető legbékésebb és legerőszakmentesebb módon kell végrehajtani. Mások csak akkor vehetnek rész ezekben a beavatkozásokban, ha a biztonságiak úgy döntenek, hogy egyedül nem tudják kezelni a helyzetet, és segítséget kérnek.

4. Az örök utasításainak mindenkinek panasz nélkül alá kell vetnie magát. A foglalás ideje alatt a mozgásszabadság a karon korlátok közé van szorítva, és mindannyiunknak meg kell értenie, hogy erre a korlátozásra az akció sikere érdekében szükség van.

5. A Horvát Köztársaság valamennyi olyan törvényét, és a ZE BTK minden olyan rendelkezését, amely a Kar területén tiltja az alkohol és a tiltott kábítószeres fogyasztását, kivétel nélkül betartatjuk.

6. Ha szabályszegőket látsz, figyelmeztetned kell őket. Ha nem hagyják abba, értesítened kell a legközelebbi öröket, akik eleget fognak tenni őri kötelezettségeiknek.

7. Rendőri beavatkozás esetén passzív ellenállást fogunk tanúsítani. Amikor a rendőrség megérkezik, mindannyian a földre ülünk, és megtagadjuk, hogy megmozduljunk. Sem fizikai, sem verbális erőszakkal nem reagálunk a provokációkra. a tiltakozók eltávolításához az elvitelükre lesz szükség.

8. A Kar diákellenőrzését, a foglalás fenntartását, a program vagy a viselkedési rendszabályokat illető minden kérdést a ZE BTK fórum szabályai szerint megtartott plenáris üléseken döntünk el.

9. A kar diákellenőrzése idején minden nap fórumot tartunk.

A jegyzőkönyv

Mire való a jegyzőkönyv?

- Mindazokat, akik nem tudtak részt venni az ülésen, informálja a vita témáiról és a szavazás eredményeiről.

- Hasznos írásba foglalni mindent, amiről a fórum döntést hozott: ahogy az idő előrehaladtával a döntések felhalmozódnak, lehetetlenné válik minden döntésre (helyesen) emlékezni, ezért szükségessé válik a régebbi ülések jegyzőkönyveinek fellapozása.
- Ha a jegyzőkönyvet a falra vetítik, a résztvevők könnyebben követhetik a vitát.

Technikai javaslatok:

- a jegyzőkönyvvezető használjon számítógépet vagy laptopot, ami megkönnyíti az archiválást és a jegyzőkönyv későbbi használatát
- ha lehetséges, a számítógépet csatlakoztassuk egy projektorhoz, ami a jegyzőkönyvet mindenki számára jól láthatóvá teszi. Legjobb, ha a moderátor fölé vagy mellé, a falra vetítünk. Így mindenki olvashatja a jegyzeteket, ellenőrzésünk alatt tarthatjuk a jegyzőkönyvvezetőt, és ha szükséges, beavatkozhatunk.

Hogyan vezessünk jegyzőkönyvet?

Minden bejegyzésnek tartalmaznia kell:

- a dátumot, pl.: „*Jegyzetek a 2009 május 26-ai plenáris ülésről*”
- Az ülés kezdetének és végének időpontját. Az ülés végén a jegyzőkönyvvezető megnézi, mennyi az idő, és odairja: „*Az ülés befejeződött 23.56-kor.*”
- becslést a jelenlévők számáról (nem mindig szükséges)
- Az ülés napirendjét. A jegyzőkönyvvezető leírja a moderátorok által elkészített napirendet a jegyzet elején. Ha a jegyzeteket a falra vetítik, ezt még az ülés kezdete előtt meg kell tenni, hogy a résztvevők hozzáfűzéseket és ellenvetéseket tehessenek.
- Az ülés megkezdése után a jegyzőkönyvvezető egyszerűen követi a napirendet és a moderátorokat. Leír minden napirendi pontot címként, és alá az ülésszaknak az azzal kapcsolatos eseményeit. pl.
*„2. napirendi pont: az új törvényjavaslat felülvizsgálata.
 Bemutatták a fórumnak az új törvényjavaslat tartalmát.”*
- Nem szükséges mindent leírni, ami elhangzik, de hasznos legalább a fő érveket.
„Néhány résztvevő elfogadhatatlannak tartotta az új törvényjavaslatot, mert az nem vonatkozik a részüdős diákokra.”
- Miután a moderátorok megnyitják a vitát, a jegyzőkönyvvezetőnek le kell írnia a vita kezdetének időpontját: A vita 20.16-kor kezdődött. 30 perc után a jegyzőkönyvvezető jelzi a moderátoroknak, hogy 30 perc eltelt a vita kezdete óta.
- Ha egy vitához egy bizonyos dokumentumra szükség van, a jegyzőkönyvvezető kinyitja a dokumentumot a képernyőn, ha erre felkérlik. A fórum kezdete előtt további dokumentumokat bocsátanak a jegyzőkönyvvezető rendelkezésére- legjobb, ha ezeket nyitva tartja, megjelenítésre készen.
- A szavazás tárgyának kérdés formájában történő megfogalmazása után a jegyzőkönyvvezető leírja azt, hogy a résztvevők megjegyzéseket fűzhessenek hozzá. A kérdések megfogalmazása nem az ő feladata, de javaslatot ő is tehet.
- Nem szabad megfélekezni a szavazás eredményének rögzítéséről!

Hacsak a helyzet meg nem követeli, vagy a moderátorok nem kérik ezt kifejezetten, nem szükséges a pontos szavazatarányok és a tartózkodók számának rögzítése.

Tippek és fortélyok:

- legjobb copy-paste-ezni a napirendet az eredeti változat alá, aztán az egyes sorok közé üres helyeket tenni, hogy aztán abba írjuk az elhangzottakat. Ily módon, amikor a fórum befejezi a vitát egy adott témában, a jegyzőkönyvvezető gyorsan lejjebb görgethet a következő pontra, anélkül, hogy fentről le kéne másolnia az éppen következő napirendi pontot. Ez a gyors haladás érdekében hasznos
- A napirend ne tartalmazza a résztvevők nevét. Kivételek ez alól a kapcsolattartók, a küldöttek, szövivők és a következő ülés moderátorai. ezekben az esetekben is csak utó- és becenevek alkalmazandók. Közszerelőket neveit le lehet írni.
- A jegyzőkönyvvezetőnek rögzítenie kell a résztvevők javaslatait.
- Hasznos, ha a jegyzőkönyvvezető mellett egy másik személy is ül, aki segít a megfogalmazásban, infókat olvas fel papírokból, emlékszik a leírandó dolgokra (e-amil címekre, telefonszámokra), ha nincs elég idő arra, hogy mindezekkel a jegyzőkönyvvezető foglalkozzon.
- A jegyzőkönyvvezető időnként lehet humoros, de legyen felelősségteljes, ne sajátítsa ki pozícióját vagy ne helyezze magát a fórum résztvevő fölé azáltal, hogy személyes megjegyzéseket fűz a jegyzetek tartalmához.

Küldöttek és megbízottak

A fórum egy politikai tényező, ami közvetlen demokratikus módon hoz döntéseket, a jelenlévők szavazatának többségével. Ezzel párhuzamosan egy platform is, mely kifejezi a többség akaratát, és azt szimbolikusan képviseli. Minden minden politikai döntést közösen hoznak, és ezek mindenki számára kötelező érvényűek. Épp ezért a fórum képviseletét csak maga a fórum láthatja el. Nincs szükség képviseleti struktúrára, bürokráciára, vagy adminisztratív szervekre ahhoz, hogy nevében döntéseket hozzanak.

Viszont a fórum döntéseit rendszeresen kell a gyakorlatban kivitelezni, vagy olyan körülmények között kell nyilvánosságra hozni, melyek nem teszik lehetővé nagy számú tömeg részvételét. Ezért szükséges néhány résztvevő személyre, vagy kisebb csoportokra átruházni a döntések végrehajtásának és kommunikációjának felelősségét konkrét ügyekben. Két olyan tisztség van, mely lehetővé teszi ezt: a küldöttek és a megbízottak.

Küldöttek

A kar diákellenőrzése alatt és után gyakran olyan helyzetek álltak elő, ahol a fórum döntését különböző személyeknek, szervezeteknek, csoportoknak kellett közölni, elmagyarázni. A fórumot gyakran meghívták kerekasztalokra, konferenciákra, más karokra, szervezetekhez és helyi csoportokhoz, hogy bemutassa politikai célját, és az akciót magát. A foglalat alatt is gyakran volt szükség közvetlenebb kommunikációra és a különböző fórumok között sokkal részletesebb információáramlásra. Ritkábban, de az is előfordult, hogy zárt találkozókra való részvételre kértek fel minket leendő politikai szövetségesek.

Ezekben a szituációkban a fórumnak először arról kell döntenie, hogy egyáltalán kialakítson-e bármiféle kapcsolatot a különböző szervezetek bármelyikével is, majd küldötteket választ, akik ezzel foglalkoznak majd. Mivel nagyon érzékeny probléma az, hogy egyének reprezentálják a fórumot, és mivel eltérő profilú szervezetekkel való kapcsolatfelvételtől van szó, mindig részletesen meg kell vitatni, hogy van-e szükség küldöttekre (vagy elég lenne például egy levelet kiküldeni), és ha van, akkor pontosan körül kell írni a jogkörüket és kötelelességeiket. A küldöttek egyes helyzetekben való jogköreinek és kötelelességeinek eltérésétől eltekintve egy dolog soha nem változott: A KÜLDÖTTEKNEK NEM ÁLL JOGUKBAN A FÓRUM NEVÉBEN DÖNTÉST HOZNI. Kizárólag csak úgy

tevékenykedhetnek, mint az információk hordozói, és amikor a fórum nevében beszélnek, a fórum döntései szabnak korlátot nekik (ezért is kell tökéletesen tisztában lenniük a fórum döntéseivel). A küldötteknek mindig óvatosnak kell lenniük, és el kell kerülniük az olyan viták eredményéről való véleménynyilvánítást, melyet a fórum még nem tárgyalt meg. Ha olyasmiről kérdezik véleményüket, amiről a fórum még nem döntött, meg kell tagadniuk a válaszadást, mert személyes véleményük könnyen összetéveszthető a fóruméval. Végül, de nem utolsó sorban a küldötteknek kötelességük részletes beszámolót benyújtani a fórum számára a tevékenységükről, és ebben minden addig összegyűjtött információt megosztani.

Megbízottak

A megbízásokat a fórum azért adja egyéneknek, vagy csoportoknak, hogy a fórum döntését gyakorlatban is végrehajtsák. A küldöttek egy alkalomra szóló feladatával ellentétben a megbízottak gyakran állandóak, és egy csoportot alkotnak, amik olyan ügyekről gondoskodnak, melyekkel gyakran és/vagy folyamatosan kell foglalkozni. Ilyen feladatok például: a sajtóközlemények megírása, a honlap adminisztrációja, a kari szervezetekkel való kommunikáció, performanszok kidolgozása stb. A küldöttekhez hasonlóan a megbízottak feladatait is pontosan meg kell határozni. Viszont a megbízottaknak van annyi mozgásterük, hogy a fórum nevében való feladatvégrehajtás mikéntjéről ők maguk döntsenek, más szóval: a kreativitás és egyedi elbírálás bizonyos mértékű szabadságával rendelkeznek. Ezáltal lehetőség nyílik a manipulációra is, ezért van az, hogy a fórum bármikor visszavonhatja a megbízást. Bármely csoport megbízása vita tárgyává válhat a fórumon, és ha az indokok elég meggyőzőek, a fórum visszavonja a megbízást.

Attól függetlenül, hogy a megbízott csoportnak bizonyos mértékű mozgásszabadsága van a cselekvésben, nincs joguk egyedül cselekedni, amíg a fórum jóvá nem hagyja ezt. Például az egyetem diákellenőrzése alatt a sajtóközlemények (szinte) minden nap megjelentek, bár a fórum nem szavazott erről a kérdésről minden nap. Most, hogy már felfüggesztettük a foglalatást, a fórum vitatja meg elsősorban, hogy bármely eseményre reagáljunk-e sajtóközleményben, majd a felhatalmazott személyek megírják ezt, inkább egy csoport-találkozón, mely minden érdeklődő számára nyitott.

A megbízottak, csak úgy, mint a küldöttek feladata, lehet egy alkalomra szóló is, mint a fórum moderátorának szerepe, vagy a szóvivőé.

A médiastratégia, a média-team és a média-munkacsoport

A médiastratégia

A médiastratégia fő célja az volt, hogy világosan bemutassa a diákok követeléseit a közönségnek, tehát hogy világosan bemutassa az ingyenes oktatásra való igényt. Ám ezt szándékosan nem a szokásos módszerrel tettük, vagyis nem a médiának és annak szenzáció- és hatásvadász hajlamának kielégítésével. Ezért médiastratégiánk gyakran az újságírók hitetlenségével és félreértéseivel találkozott, különösen kezdetben, bár újtó volta miatt dicsérték is. Mivel nem lehet arra számítani, hogy a média jóindulatú vagy támogató lesz a diákkövetelések iránt, minden nyilvános közleményt a lehető legpontosabban kellett megfogalmazni, hogy a lehető legellenállóbb legyen a torzításnak és a félreértelmezésnek.

A médiastratégia legfőbb vonása a személytelenség volt. Ez azt jelenti, hogy nem voltak hivatásos szóvivők, és senkinek sem engedtük, hogy a fórumot képviselje a médiában (hogy a fórum nevében állítson valamit) a saját neve alatt. Felvetődött, hogy még a nem hivatalos médianyilatkozatoknak (tehát amiket nem a fórum nevében tesznek) is névteleneknek kellene lenniük. Ennek oka nem az volt, hogy a diákok a lehetséges megtorlástól tartottak, hanem az akció kollektív voltát akarták ezzel kihangsúlyozni - hogy nem egyének ügye, hanem társadalmi ügy. Arra is jó módszer volt ez, hogy elkerüljük a vezetők és felismerhető egyéniségek kialakulását, akik elterelnék a média figyelmét az akcióról és céljairól, amik így néhány "vezető" új médiacelebbé válásának eszközévé redukálódnának.

Ez a médiastratégia közvetlen módon kapcsolódott ahhoz a közvetlen demokratikus működésmóddhoz, ami a fórumot és az egyetemfoglalást jellemezte. Mivel nem voltak vezetők, és minden döntés közösen, szavazattöbbséggel született, logikus volt, hogy nem kellenek professzionális szóvivők, akik a diákokat a nyilvánosság előtt képviselik. A szóvivők (illetve a küldöttek és a moderátorok) folyamatos cseréje biztosította, hogy a fórum legyen a közösség és az akció egyetlen politikai alanya.

Ezért választ a fórum három új szóvivőt minden sajtókonferenciára (a foglalás ideje alatt minden nap volt egy). Ahogy a moderátorok, úgy a szóvivők sem jelenhetnek meg ismételten szerepükben. A fórum szintén egyszeri alkalomra választ küldötteket (mindig egy másik személyt), akinek a feladata az, hogy a fórum üzenetét elvigye, ha nyilvános megjelenésre van szükség (bizonyos intézményekkel kapcsolatot tartani, tömeggyűléseken, a médiában stb.). A diákoknak persze mindig meg volt engedve, hogy a saját nevükben nyilatkozzanak, de megkértük őket, hogy ebben az esetben is törekedjenek a személytelenségre: azt ajánlottuk, hogy nevüket ne mondják el a médiumoknak. Sok esetben a fórum megvitatta, hogy küldjünk-e küldöttet bizonyos élő tévéadásokba, de végül minden alkalommal ez ellen döntöttünk, abból kiindulva, hogy nem illene médiastratégiánkba, illetve csökkentené a fórum ellenőrzését az akció céljainak nyilvános bemutatása felett.

A névtelenség megőrzése mellett a fontos feladat az volt, hogy bebiztosítsuk magunkat afelől, hogy ezt a kimondottan politikai motivációjú akciót ne lehessen személyes, érzelmeteli történetekre, benyomásokra vagy érzésekre redukálni. A közönség előtti megjelenésnek ez a formája direkt szembemegy az uralkodó bulvárlogikával, amely a politikai eseményeket azok médiakizsákmányolása által depolitizálja, és mentséggként használja arra, hogy előregyártott, sablonos narratívákat gyártson, kezdve azzal a műfajjal, amely a diáklázadást egy szükségszerűen politikailag zavaros és naiv ifjúsági "tavaszi nagytakarításként" igyekszik láttatni. Így közelítette meg a média az egyetemfoglalásokat, arra számítva, hogy a diákok egyszerűen küldenek néhány arcot, akik aztán majd "őszintén" eljátsszák előre meghatározott szerepüket a kamerák előtt. Az úgynevezett "emberi történetek" mikroperspektívájának ez az elutasítása abban a tényben gyökerezik, hogy erőfeszítéseink szélesebb politikai és szociális dimenziói érthetetlenné váltak volna, ha elfogadjuk a gyóntató széki első személyű beszédmodot és vele azt a kötelezettséget, hogy diffúz, sablonosan előregyártott benyomásokat keltsünk. E keretek között ez az öntudatos *politikai* önkifejezés szükségszerűen felesleges intellektuális ballasztá alakult volna.

A médiakapcsolatokkal a média-team volt megbízva, akiknek a fórum felhatalmazást adott, melyet több alkalommal megerősített. A diákok különböző módszerekkel kommunikáltak a médiával - az újságírók felhívták a média-team telefonszámát (amelyre a média-team folyamatosan cserélt tagjai válaszoltak), illetve e-mailen és a Szabad ZE BTK honlapon keresztül stb. A kommunikáció fő csatornáiban azonban a sajtóközlemények voltak, amelyekből a foglalás minden napja alatt kiadtunk egyet (minden sajtótájékoztatón különböző szóvivők képviselték a diákokat). A sajtókonferencián a szóvivők felolvasták a napi sajtóközleményt, ami beszámolt a fórum döntéseiről, tovább évelt az ingyenes oktatás igénye mellett, illetve különböző kérdéseket és problémákat válaszolt meg, amik felmerültek. Miután felolvasták a sajtóközleményt, a szóvivők válaszoltak az újságírói kérdésekre, válaszaikat a már meghozott döntésekre korlátozva.

El kell mondanunk, hogy a sajtóközlemények nyelvezete nem követte a szokásos újságírói stílust és írásmódot. Tudatos döntés volt, hogy elkerüljük a média szokásos üres frázisait, kliséit és sztereotípiáit. A sajtóközlemények nyelvezete szándékosan kerüli a kommunikációnak azt az ideológiáját, ami ma uralja nem csupán azt a marketing-szférát, ahonnan közvetlenül származik, hanem a pártpolitika mezőjét is. Ez az az ideológia, amely a befogadókat a bemutatott állásponttal való lehető legközvetlenebb egyetértést kipróbálva próbálja megszólítani ahelyett, hogy őket politikailag teljesen tudatos lényeknek tekintené. e stratégiákban a leegyszerűsítés, a trivializáció nem egyszerűen kedvelt eszköz, hanem kíváncsú foglalkozási sztereotíp. Ennek a logikának a végeredménye az, hogy pont azt a hozzá nem értő közönséget állítják elő (és fokozzák a hozzá nem értését), amelynek létezéséből kiindulnak. emellett fontos volt számunkra, hogy az oktatás árucikké válását azon szélesebb körű társadalmi folyamatok kontextusában helyezzük el, amely nélkül az ügyet nem lehet teljes mélységében megérteni. Még ha nem is volt lehetséges ezt a kontextust minden egyes sajtóközleményben teljes mélységében elmagyarázni, mindegyik

elég utalást tartalmazott a társadalmi makroperspektívára. Ez a látszólagos információ-"túltengés" pont az, amit az uralkodó PR- és kommunikációs ideológiák elutasítanak, mint zajt a kommunikációs csatornában, mint a probléma szükségtelen bonyolítását. Az, hogy mi bevezettük ezeket az utalásokat az összképre és az elméletibb pontokra, abból az alapvető meggyőződésből fakad, hogy lehetséges a demokratikus többség politikussítása és politikai önképzése. Az a demokrácia, amely nem azon a feltételezésen alapul, hogy a többség tökéletesen képes teljes körű részvételre egy politikai folyamatban - és itt a megfelelő informáltság is szükséges feltételezés -, az megszűnik demokrácia lenni, és egy meritokratikus kisebbség által végrehajtott tömegmanipulációvá válik. A tömegek politikai "éretlensége", amelyet a média hoz létre és tart fenn, ilyen körülmények között annak a paternalisztikus manipulációnak a cinikus megalapozásává lesz, amelyet azok a kiváltságos csoportok folytatnak, amelyek kiváltságos státuszukat éppen ennek a manipulációnak köszönhetik.

A média-team és a média-munkacsoport

A média-team a foglалás előtti találkozókön jött létre, és azóta a médiakapcsolatok intézésére felhatalmazott teamként működik. Felhatalmazását megerősítették azokon a nagy fórumokon, amik a foglалás ideje alatt zajlottak, és magát a médiastratégiaát is nyílt műhelyekben vitatták meg ugyanekkor. A médiateamnek felhatalmazásra van szüksége ahhoz, hogy feladatát elláthassa, így tud gyorsan válaszolni, ha sajtóközleményt kell írni, és így tud telefonon, e-mailen stb. keresztül rendszeres kapcsolatot tartani a médiával. A felhatalmazott média-team mellett létezik egy nyílt média-munkacsoport is, amely, mint minden más csoport, mindenki számára nyitott találkozókat tart (a foglалás ideje alatt ezt naponta tette, a foglалás óta pedig akkor, amikor szükségessé válik, tehát amikor a fórum kéri). A média-munkacsoport megvitatja a médiastratégiaát, ügyeket vet fel, amelyre a fórumnak válaszolnia kell, témákat, amelyeket meg kell említeni, és hasonlókat.

A foglалások ideje alatt a fennálló körülmények miatt a sajtóközleményeket nagyon rövid idő alatt kellett megírni - a horvát tévé és rádió legutóbbi eseményekről és kormánydöntésekről is tudósító déli hírműsora, illetve az elfoglalt karon tartott rendszeres egy órai sajtótájékoztató között. A sajtóközleményeket a felhatalmazott médiateam rendszeres ülésein írták a következőképpen: az elején gyakorlati okokból megegyezés született arról, hogy pontosan mit foglалunk bele a sajtóközleménybe (észben tartva a fórum vitáit és döntéseit, illetve a munkacsoport találkozójának beszélgetéseit), aztán egy vagy két ember kidolgozott egy durva vázlatot, amit végül közösen szerkesztettünk végleges formába. A foglалás alatt a médiateam naponta sajtóközleményt írt, továbbá más szükséges reagálásokat (nyílt leveleket, egyes médiaállításokra való reakciókat stb.) Emellett a médiateam folyamatos kapcsolatot tartott a médiával telefon és e-mail útján. A foglалása alatt a médiateam tagjai gyakran adtak ki névtelen nyilatkozatokat, interjúkat stb., amelyek természetesen a fórum döntéseinek keretei között maradtak. A médiateam készítette elő a sajtótájékoztatókat is, és koordinálta a szóvivők felkészítését. Továbbá a kezdeményezéshez kapcsolódó publikációk és cikkek előállítását is jórészt a média-munkacsoport találkozóin szervezték - az *5do12*-t ("A tizenegyedik órában"), oktatási segédanyagokat, GYIK-okat, illetve cikkeket a Szabad ZE BTK-ba és a közlőnybe stb.

A műveleti, logisztikai és biztonsági team

Ennek a felhatalmazott csoportnak az elsőrendű feladata az Kar feletti ellenőrzés biztosítása volt az egyetemfoglалás idején. A biztonság ügye mellett e csoport feladata volt a plenáris ülések alapvető feltételeinek biztosítása is, ami magában foglalta a technikai berendezéseket (mikrofon, hangszóró, számítógép, projektor) és az ülés alatti rendfenntartást.

A biztonsági őrk jelentették azt az alapot, amelyre a kari épület és hozzátartozó területek ellenőrzésének egész szervezete épült. Az őrk diákönkéntesek voltak (az első foglалás alatt taktikai okokból fogalmazódott meg a követelés, hogy csak a ZE BTK diákjai lehessenek őrk), akik a kar ellenőrzés alá vonását hajtják végre. Az őrköt műszakokba szervezték, amelyeket a műszakmenedzser határozott meg. Minden őrnek kijelölték szolgálatba lépésének idejét és szolgálati helyét a kar egy adott területén. Éjszaka és nappal egyaránt voltak őrk szolgálatban,

és nem csupán a kari épület belsejében őrzőrátoztak, hanem a bejáratí rámpánál és a kar parkolójában is (ahol az autóparkolás a foglalás ideje alatt nem volt megengedve). Egy műszak létszáma a néhánytól a többig terjedhetett, a körülmények alakulása és a rendelkezésre állók száma szerint. Nem alkalmaztunk profi biztonsági őrköt, és minden résztvevőt bátorítottunk arra, hogy legalább néhány műszakra jelentkezzenek őrnék.

Az őrk kötelességei magukban foglalták az épület és a tulajdon őrzését, a takarítást és más olyan tevékenységeket, amelyek fizikai beavatkozást igényeltek, egyebek között a dolgok cipelését, a barikádok emelését vagy eltávolítását azokon a helyeken, ahol ilyesmi szükséges. Az őrk voltak azok is, akik - olykor, ha szükséges volt, más diákok segítségével - félbeszakították az órákat, ha a professzorok valamelyike megpróbálta megtartani őket (ami a foglalás kezdeti időszakában gyakori esemény volt). Az órák félbeszakítása mindig erőszakmentes módon történt, általában a professzorral, illetve diákjaival való beszéd, illetve az előadás megtartását lehetetlenné tevő zajkeltés által. Az őrk kötelességei nem fejeződtek be műszakjának leteltével. Bármikor igényeltek segítséget az őrk, a közösség minden jelen lévő tagja felé elvárás volt a segítségnyújtás. A ZE BTK diákellenőrzése idején ez a segítség többnyire a takarításhoz és az órák félbeszakításához kellett.

Az őrk úgy helyezkedtek el, hogy a kar minden stratégiailag fontos része biztosítva legyen - a parkoló rámpája, az épület bejárata, minden emelet minden folyosója. Ez a teljeskörű ellenőrzés azért volt szükséges, hogy megakadályozzuk a tanárok kísérleteit az órák megtartására, illetve, hogy a lopást és esetleges más incidenseket megakadályozzuk.

Az őrk műszakbeosztása és az e csoport alá tartozó más feladatok szervezése a koordinátorok feladata volt, akiket a fórum erre felhatalmazott. A koordinátorok száma a feladatok számától és méretétől függ. Ha a mandátumot e keretek között határozták meg, a koordinátorok szükség esetén további koordinátorokat jelölhettek ki (természetesen a fórum ezeket a kinevezéseket megsemmisíthette). Ez az eljárás sikeresnek bizonyult.

Az őrk és a koordinátorok ellenőrizték továbbá a kar összes előadótermét, náluk voltak a kulcsok, és ők jelölték ki, hogy melyik szoba legyen a munkacsoportok találkozóinak helyszíne, melyek legyenek az alvószobák stb. Az ő feladatuk volt a logisztika is - az ételek és italok, illetve esetleg szükséges egyéb anyagok beszerzése és leszállítása, tárolása és elkészítése.

E szervezési mód miatt lett a Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar diákellenőrzése olyan sikeres. A Kar jobban nyitva állt a nagyközönség számára, mint addig valaha, minden polgár szabadon eljőhetett az alternatív előadásokra, amelyeket a diákok a tanrend szerinti helyett szervezett, mindenki ehetett és alhatott a karon, az újságírók sokkal szabadabban mozoghattak, mint egyébként, minden kari szolgáltatás (könyvtár, könyvesbolt, büfé, fénymásoló, adminisztráció, dékáni hivatal, tanszéki titkárságok stb.) zavartalanul működtek, két nemzetközi szimpóziumot tartottak meg, a lopás és a rongálás pedig - ellentétben a normális működési renddel - nullára csökkent. A foglalás alatt semmilyen incidens nem történt.

A program és a program-team

A karon szervezett program a foglalás alatt egyfajta alternatív oktatás volt. Mielőtt a foglalás megkezdődött volna, az volt a szándékunk, hogy azoknak a diákoknak a karunkon, akiknek napjai normális esetben tele vannak előadásokkal, olyan programot hozzunk létre, mely teret ad olyan fontos témákról való tanításuknak, és az erről való vitával való lefoglalásuknak, mint a felsőoktatás, vagy akár szélesebb társadalmi és politikai helyzet. Az egész nap zajló előadásokon, workshopokon, filmvetítéseken és koncerteken keresztül olyan programmal próbáltuk ellátni a diákokat, tanárokat, és érdeklődő polgárokat, amik a társadalmi egyenlőtlenségek különböző aspektusaira fókuszáltak.

Mivel úgy gondoltuk, hogy a felsőoktatási rendszer több szempontból is elhibázott, az alternatív oktatás első hetét

ennek az alapvető problémának szenteltük. Így a hét fő témái ezek voltak: „Mi az ára a tandíjnak?”, „Horvát oktatás –általános zűrzavar”, „Emancipációs oktatás és a bolognai folyamat társadalmi dimenziója”, valamint a „Neo-liberalizmus, átmenet és gazdasági demokrácia”. A felsőoktatásbeli tandíj témája csak egy abból a számos társadalmi kérdésből, amiről úgy gondoltuk, a nyilvánosság elhanyagolta, és nem tárgyalta ki eléggé. Így hát a foglалás egyedülálló lehetőséget biztosított arra, hogy ezekről a témákról vitát nyissunk.

A változatos és széleskörű program létrehozása napi munkát igényelt. A program konvencióktól mentesen állt össze –a program-team e-mailben kapott javaslatokat diákoktól, professzoroktól, különböző témák szakértőitől, társadalmi szervezetektől stb. Mindannyian témákat javasoltak előadásokhoz, vitákhoz, vagy workshopokhoz, melyet szívesen látnának, vagy melyet ők maguk is megszerveznének. Ezzel egyidőben a program-team maga is óraadók és szakértők után nézett különböző témákban, melyek iránt diákok szűkebb vagy szélesebb rétege érdeklődött.

Néhány téma, mely ezen a módon felkerült a foglалás alatt a programok listájára: a horvát egészségügyi rendszer problémái, a munkások jogainak témája, a média cenzúrája, a közterületek kommercializálódása, az átmenet, diákmozgalmak a régióban, oktatáshoz való hozzáférés egyenlőtlenségei és sok más egyéb.

A fórumközi munkacsoport

E csoport feladata az, hogy kapcsolatot létesítsen, kommunikáljon és találkozókat tartson más egyetemek diákjaival a célból, hogy közös akciókat szervezzen velük, a foglалások megszervezésével kapcsolatos információkat osszon meg, segítse a foglалó csoportokat saját fórumaik megtartásában, hogy diákaktivista-hálózatokat hozzon létre, és a különböző karok diákjai közötti félreértéseket közvetlen módon vagy viták szervezésének útján eloszlassa stb. E csoport olyan ügyekkel is foglалkozik, amelyek túlnyúlnak az egyes fórumok hatáskörén, és az összes, az akcióban részt vevő fórum közös döntéseivel kapcsolatosak, miközben információs csatornaként is működik, információt közvetít más intézmények, fórumok és városok eseményeiről a fórumnak.

A csoport találkozói nyilvánosak, de leginkább más karok diákjai látogatják őket. Azon más karokról jött diákok, akik eljönnek a találkozókra (ami nem csupán kíváncsi, hanem lényegi fontosságú is - különben nincs értelme a fórumközi munkacsoportnak), egyenrangú résztvevők, akiknek lehetőségük van arra, hogy saját üléseikről, diákjaikról, karjaikról adott információkat közvetítsenek. E közvetlen kapcsolaton keresztül fejlődött az egyes fórumok közötti összefogás. A fórumközi munkacsoport döntéseit (amelyek a más fórumokkal kapcsolatos akciókról, eseményekről, javaslatokról és kérésekről szólnak) aztán eljuttatják az érintett fórumokhoz. A csoport résztvevői nem küldöttek és nincs döntéshozó hatalmuk, és ugyanez igaz a csoport egészére is. De szabadságukban áll szervezési, művelési és kommunikációs direkt akciókat szervezni, hogy növeljék az összetartást, a szervezethez és a különböző fórumok közötti együttműködést. A feladat kiterjedtsége miatt, és különösen azért, mert a különböző fórumok közötti együttműködés nagyon hasznos, ennek a csoportnak rendszeresen találkozókat kell tartania, foglалási időszakban lehetőleg naponta, a foglалások közti időszakban pedig legalább hetente.

A csoport résztvevői által kezdeményezhető akciók, amennyiben szükségesek, magukban foglalhatják a foglалás alatti szerveződéssel, a foglалás módszereivel és céljaival kapcsolatos problémák és kétértelműségek felvetését. Ez az érdekelt diákokkal való közvetlen (személyes, telefonos vagy e-mailes) kommunikációval, nem hivatalos találkozókon való részvétellel, vagy a más karokon szerveződő diákaktivista-állomány más módszerekkel való segítségével történik. A csoport továbbá segít műhelyeket és szakértői beszélgetéseket szervezni a célból, hogy felvilágosítsa a hallgatókat és az akció céljait és módszereit az addig kevésbé tájékozott diákokkal is megismertesse. Ezeket a tevékenységeket nem hivatalosan a fórum nevében, hanem mindegyik diák személyesen, a más egyetemeken érdeklődő diákok felkérésére végzi. Ebben az értelemben a fórumközi munkacsoport (a már létező csatornák - a weblapok, szórólapok, újságok stb. - mellett) közvetlen kommunikációs csatornaként és egyetemközi kölcsönös képzési intézményként működik azon diákok számára, akik különböző egyetemekről, de azonos céllal dolgoznak, hogy megosszák a harc módszereivel és céljaival kapcsolatos tudásukat és tapasztalataikat.

Ez a csoport kíséri ezen kívül figyelemmel a más országok diákügyi helyzetét is, és ezzel kapcsolatban hasznos információkat ad a fórumnak. E csoport aktív a nemzetközi diákaktivista-találkozók szervezésében is, és nyitott az együttműködésre az esetleg létrejövő nem-diák (földműves-, munkás- stb.) fórumokkal.

A fórum technikai ügyeinek munkacsoportja

Ezt a munkacsoportot azért hozták létre, hogy a fórum működésének ügyeit átlátható és közvetlen demokratikus keretek között oldja meg.

Ebbe beleértendő a fórum működésével kapcsolatos javaslatok és visszajelzések fogadása, a fórum napirendi javaslatainak összegyűjtése, a moderátorok felkészítése, a napirend felvázolása és az ülésekkel kapcsolatos további szükséges információk és dokumentumok szerkesztése. Ennek a csoportnak a felelőssége szükség esetén a rendkívüli plenáris ülés összehívása is.

A fórum működésének segítése érdekében születtek meg a ZE BTK Fórum Szabályai és Irányelvei (lásd fentebb). Ezekben megtalálható a fórum bizonyos aspektusainak működése, illetve az egyes felmerült technikai ügyekre javasolt megoldások is.

A munkacsoport néhány nappal a foglалás kezdete után ült össze először, amikor a fórum működésével kapcsolatos problémák rendszerszerű megközelítésének szüksége felmerült. A csoport elképzelt szerepe magában foglalta azt is, hogy az a fórumról és a közvetlen demokráciáról való értekezés színhelye legyen - arról, hogy mit jelent ez, hogy mi az, amit meg lehet tenni egy közvetlen demokrácia által, hogy mi lehet egy ilyen politikai szerveződésnek a jövője. Egy idő után azonban a direkt demokráciával kapcsolatos elméletalkotásról a hangsúly áttevődött a fórum és a munkacsoportok működésének gyakorlati problémáira.

Az intézmény diákellenőrzése alatt a fórum átlátható és hatékony működését úgy oldottuk meg, hogy:

- a technikai ügyek munkacsoportja naponta találkozót tartott, amelyeket nyilvánosan meghirdettek, és minden találkozón jelen volt az aznapra esedékes gyűlés egyik moderátora is,
- a javaslatokat, megjegyzéseket és kérdéseket (akár általánosak voltak, akár a következő ülés napirendjéhez kapcsolódtak) egy, az aulában elhelyezett postaládában, illetve a csoport e-mail címén fogadtuk,
- minden beérkezett javaslatot megvitatott a munkacsoport, megpróbáltak megoldást találni, és minden ilyen esetet a fórum elé terjesztettek.

E tevékenység során fogalmazta meg a csoport a ZE BTK Fórum Szabályait és Irányelveit, hogy segítse a fórum jövőbeli működését és azért is, hogy megkímélhesse magát a már egyszer tisztázott kérdések ismétlődő újraátvételétől. Ezek a szabályok és irányelvek nem többek, mint olyan megoldások feljegyzései, amelyek hasznosnak bizonyultak a gyakorlatban, és mint ilyen, egyik sem a fórum felett álló, merev törvény; valamennyi szabályt és irányelvet a fórum szavazáson fogadott el.

A kar feletti diákellenőrzés átmeneti felfüggesztése során a technikai ügyek munkacsoportja afféle fórum-winchesterként működik - átlátható kommunikációt biztosít, amennyiben tájékoztatja a fórumot az aktuális témákról és újdonságokról a fórum következő ülésének napirendjének összeállítása által, felkészíti a moderátorokat a szerepükre, és, ha szükséges, rendkívüli plenáris ülést hív össze. A munkacsoport ülései mindenki számára nyilvánosak. Az aktuális témákkal kapcsolatos folytonosságot és információátadást az biztosítja, hogy mind az előző, mind pedig a most következő ülés mkoderátorai jelen vannak ezen a találkozón. A két ülés között tartott találkozón

kívül ennek a csoportnak két órával az ülés előtt is találkozót köteles tartani.

A dokumentumelemző munkacsoport

„Reflektálás nélkül olvasni olyan, mint emésztés nélkül enni.”

(Edmund Burke)

A dokumentumelemző munkacsoport a 2009 tavaszi egyetemfoglalás alatt alakult [ez azért van így kiemelve, mert novemberben is volt egy kisebb, kéthetes - a ford. megjegyzése], elsősorban azért, mert szükségessé vált a kormányzati és más szervezetek memóinak és dokumentumainak vizsgálata és értelmezése.

Ha hivatalos dokumentumokról van szó, pl. rendeletekről, szabályozásokról, jelentésekről stb., a csoport feladata a szöveg alapos elolvasása és a belőle következő minden lehetséges következmény számításba vétele. A csoport szabadon konzultálhat bárki olyan személlyel, aki megítélése szerint segítségére lehet a csoportnak ebben a feladatban, bár a végső elemzés bemutatása a csoport résztvevőinek felelőssége.

A csoport központi feladata a hivatalos dokumentumok elolvasása, különösen abban az esetben, ha különböző intézményekre (mint pl. az Oktatási Minisztériumra) nyomást gyakorlunk, és a közvetlen kommunikáció csatornái lezárultak (pl. azért, mert a fórum arra szavazott, hogy ne tárgyaljunk a fő követelésről). Egy ilyen helyzetben a csoportnak el kell olvasnia a hivatalos dokumentumot, értelmeznie kell azt és a létező törvények és szabályok keretei közt el kell magyaráznia. A hivatalos dokumentumokat általában nem köznyelven írják, hanem viszonylag nehezen érthető bürokratikus-jogászai zsargonban, melynek elsődleges funkciója az olvasás megnehezítése. Emiatt a csoportnak gondosan dekódolnia kell minden egyes mondatot, és végső soron meg kell próbálnia a szöveg egyes részeit egy értelmes egésszé alakítani. Ez a feladat magas szintű koncentrációt és önfegyelmet igényel. Emiatt javasolt, hogy az ülésen résztvevők száma ne haladja meg a tízet (bár a részvétel mindenki számára nyitva áll). Az is hasznos, ha a csoport munkáját hosszas félbeszakítások nélkül végzi el. Legjobb esetben az egy adott dokumentummal eltöltött munka két vagy több egymást követő napot igényel, minden nap egy-egy, több órán át tartó találkozóval. Csökkentheti a hatékonyságot (bár elkerülni nemigen lehet), ha a csoport eredeti összetétele megváltozik, mert ebben az esetben idő kell az új résztvevőket megismertetni a témával, és ez megtöri a munka dinamikáját, pszichés feszültséget kelt a régebbi csoporttagokban, és felületességre vezet. Ez nagy részben elkerülhető a jegyzőkönyvvezetés rendkívüli precizitásával.

A dokumentumanalízis munkacsoport általában szükség szerint ül össze - nem szükséges, hogy folyamatosan ülésezzen. Ha a csoport összeült, akkor a hatékony munkavégzés érdekében a fentebbi elvek alapján kell működni. A csoportnak elkerülhetetlenül szüksége lesz egy moderátorra és egy projektoros számítógépre, amely a vizsgált dokumentumot a csoport egésze számára láthatóvá teszi.

A közvetlen demokratikus döntéshozatal értelme a döntéshozatalban résztvevők mindegyikének tudáshoz való egyenlőségelvű hozzáállásában rejlik. A dokumentumanalízis-munkacsoport létezésének értelme az, hogy ehhez munkájával hozzájáruljon.

A miniakción munkacsoportja

A miniakción munkacsoportja közszférában történő akciók és beavatkozások szervezésére jött létre. Így elsősorban operatíván próbál működni, a gondolatok nyilvános előadásokban és/vagy akciókban történő megformálásával. A csoport egyik fő követelménye az informális szervezés, és konvencióktól mentes, gyakran felforgató tevékenységek felé való tendálás. Ilyen tevékenység például a molínók kifüggesztése középületekre, előre be nem jelentett performanszok közgyűléseken, éjszakai akciók különböző közterületen történő beavatkozásokkal, egyúttal olyan

akciók szervezése is, mely sok ember koordinálásával járnak, a térbeli és időbeli kontextustól függően. Fontos kihangsúlyozni, hogy önmagukban ezek a tevékenységek nem illegálisak, de az a céljuk, hogy olyan direkt módon hassanak a közre, amennyire csak lehetséges, ami néha olyan módszereket is magában foglal, melyek nem teljesen legálisak.

Mint minden más munkacsoport, a miniakciók munkacsoportja is nyitott az összes érdeklődő számára. A munkacsoport speciális felhatalmazást vár a fórumtól, ha nagyobb projectet vállal el, de teljesen függetlenül működik, mikor kisebb beavatkozások szervezéséről van szó, azaz néhány akcióval kapcsolatban nincs szükség kifejezetten a fórum beleegyezésére minden egyes alkalommal, főleg akkor, ha ezek ismétlődnek, mivel a munkacsoport épp, hogy a kisebb akciók végrehajtására kapott felhatalmazást. Ezeket az akciókat nem a fórum utasítására hajtják végre, hanem a munkacsoport tagjai kezdeményezik azokat. A munkacsoport munkájáról szóló jelentéseket rendszeresen előterjesztik a fórumnak, és szükség esetén minden akciót megtárgyalhatnak ott. Ki kell emelni a csoport interdiszciplináris jellegét – a csoport más karok hallgatóival, művészekkel, és más egyéb egyénnel is együttműködik, emellett más munkacsoportokkal is, például az információ munkacsoporttal az tájékoztató anyagok elosztásával kapcsolatban stb.

A miniakciók munkacsoportjának működését legjobban néhány példával lehet leírni a legfontosabb akciókról:

- **„A tizenegyedik óra”**

A „tizenegyedik óra” elnevezésű miniakció a kortárs művészekkel való együttműködés eredménye volt. Az akció egyfajta nyilvános előadás volt, mely lehetőséget adott az embereknek arra, hogy szimbolikusan szolidaritásukat fejezzék ki a diákok követeléseivel. A performansz öt percig tart, míg a résztvevők sorban állnak, azt az üzenetet közvetítve, hogy a kormánynak legfőbb ideje megváltoztatni az attitűdjét az oktatással kapcsolatban. Az akció széleskörű reakciót váltott ki, és Zágrábban túl is elterjedt, ahol egyébként született az ötlet – valójában gyakran gyakran egyidejűleg adták elő Zágrábban és más horvát városokban. Az ilyen fajta akcióknak az az előnye, hogy a résztvevőknek nem telik sok időbe a részvétel, vizuálisan figyelemfelkeltő, és a legfrekvenciáltabb közterületeken zajlik, ami nagyon vonzóvá teszi a médiának. Fontos megjegyezni, hogy ezzel a névvel megjelent egy publikáció is, ami a diákok követeléseiről és akcióiról nyújt információt szellemes és informatív módon.

- **„Dudálj az oktatásért!”**

A Dudálj az oktatásért! egy olyan akció, aminek segítségével az emberek nagyon egyszerűen és könnyen kifejezhetik szolidaritásukat a diákokkal: csak az autódudájukat kell megnyomni. Egy két-, vagy többfős csoport a főút mellett állva egy transzparenst tart, melyen a „Dudálj az oktatásért!” üzenet áll, az elhaladó autósok pedig támogatásuk jeléül dudálhatnak. Ezt az akciót csúcsforgalomban ajánlott végrehajtani, azaz reggel 8-kor, vagy délután 5 óra körül. Ez az akció minden résztvevő számára eléggé motiváló, a média számára pedig a kialakult hatalmas hangzavar miatt érdekes. A „Dudálj az oktatásért!” szintén olyan akció, melyre nem csak Zágrábban, hanem más horvát városokban is sor került.

- **Max Art Fesztivál**

A ZE BTK fórum elfogadta a háromnapos Max Art Fesztiválra szóló meghívást, és felhatalmazta a miniakciók munkacsoportját, hogy előálljanak egy koncepcióval. A fesztiválon a diákok egy központi kiállítóteret kaptak az egyik zágrábi belvárosi gyalogos aluljáróban. A diákkiállítás a neoliberalizációról, az oktatás privatizációjáról, a bolognai folyamat hatékonyságáról, más társadalmi csoportokkal való szolidaritásról, és a közvetlen demokrácia alapelveiről szóló tematikus keretbe volt ágyazva. Hasonlított a foglалás alatti alternatív oktatási programhoz a Karon, tájékoztató vetítésekből, fotókiállításokból, sima és videófalas előadásokból, workshopokból, művészeti installációkból és performanszokból állt. A diákok petíciós bódét is vezettek a fesztiválon, és tájékoztató anyagokat is osztottak. Sokan szándékosan látogatták a fesztivált, mások pedig csak véletlenül jártak arra. Egy ilyen akció hozzájárul a résztvevők hangulatának növekedéséhez azáltal, hogy támogató közegben lehetnek és kommunikálhatnak ezekkel az

emberekkel, de másik nagyon fontos aspektusa, hogy lehetőséget biztosít arra, hogy random járókelőkkel lépjenek kapcsolatba a diákok, és informálják őket, mivel egy gyakran látogatott közterületen vannak. Az ilyen nagyobb projektek, mint a Max Art Fesztiválon való részvétel, jóval nagyobb számú aktív résztvevő igényelnek, több időt és energiát vesznek igénybe, mint az egyszeri alkalmak, de cserébe nagyobb számú embertömeg elérésének a lehetősége is fennáll.

- **Az etikai interpelláció sora**

Ezt a miniaciót a ZE BTK kari tanácsának szánták, hogy meggyőzzék annak tagjait arról, hogy a diákok követeléseinek kézzel fogható, és nem csak deklaratív támogatására van szükség. A diákok soraikat állták a tanács ülésére vezető úton, amin minden tag végigsétált. A diákok tájékoztató anyagokat nyújtottak át nekik, ahogy elmentek, ami emlékeztette őket a diákok jelenlétére, és az etikai nézőpontjukra a tanács helyzetéről, hogy ezáltal nyomást gyakoroljanak rájuk, és lehetőleg befolyásolják döntésüket tandíjról szóló döntésüket.

- **A földműveseket támogató akció**

Ez egy ad hoc éjszakai gerilla akció volt, mely nagyszámú embertömeg koordinálását követelte meg. Az ötlet az volt, hogy a Mezőgazdasági Minisztérium előtti tüntetésen közvetlen támogatást fejezzünk ki a gazdák mellett. A diákok példányokat hoztak a Tizenegyedik Óra illetve a Közlöny számaiból, emellett ételt és italt is vittek. Az akciót alig több, mint egy óra alatt szerveztük le mobiltelefonon. Az akció, melynek az volt a célja, hogy anyagi és erkölcsi támogatást nyújtson a gazdák számára, tüntetéssé alakult, mely Zágráb legjelentősebb sugárútjának elhúzódó lezárásával járt, ami rendőrségi beavatkozással ért véget.

Észre kell vennünk tehát, hogy a miniaciók munkacsoportja egy multidiszciplináris munkacsoport, mely ugyan diákokon alapszik, de minden érdeklődő polgár számára nyitva áll. Habár néhány akciója művészeti performanszhoz hasonlított, legfőbb szándékuk mindazonáltal a politikai akció. Az akciók lehetővé teszik az embereknek, hogy kifejezzék támogatásukat a diákok célkitűzéseivel kapcsolatban, és egyúttal azt is, hogy jobban megértsék a diákok követeléseit. Következésképpen az akciók kívánatos eredménye, hogy tájékoztassák és mozgósítsák a nagyközönséget, akár a média beszámolóinak segítségével, akár az a közterületen való kivitelezés során az emberekkel való közvetlen kapcsolatfelvétellel.

A közvetlen demokráciát terjesztő munkacsoport

Ez a csoport azzal a céllal jött létre, hogy a közvetlen demokrácia ideáját terjessze, és megalapozza annak gyakorlatát. Ez a fajta tevékenység szükségszerűen magában foglalja a kapitalizmus politikai-gazdasági rendszerének való aktív ellenállást, és annak kritikáját.

A munkacsoport először 2009 őszén állt össze, hogy megszerkessze a „Hajógyári GYIK”-et – egy röpiratot, melynek az volt a célja, hogy bátorítsa a hajógyári munkásokat, valamint a tágabb közösséget, hogy szálljanak szembe a horvát hajógyarak privatizációjával. 2009 folyamán a csoport ezen kívül már csak egy találkozót tartott, és 2010-ben vált igazán aktívvá – miután még szorosabb kapcsolatot alakítottak ki a munkásokkal a ZE BTK második foglalása alatt (melyre 2009 novemberében került sor) és után.

A csoport első lépései közé tartozott, hogy különböző társadalmi csoportokból és országrészekből gyűjtsön össze embereket, így a csoport tagsága most körülbelül egy tucat városból kerül ki – diákok, egyetemi oktatók, szakszervezetek, újságírók és egyebek alkotják. A munkacsoport találkozói - a fórum és más munkacsoportok gyakorlatához hasonlóan – mindenki számára nyitottak.

Néhány a munkacsoport tevékenységei közül:

- A „Munkások és munkásjogok” című röpirat írása, nyomtatása és terjesztése (kiegészítve annak az

előadásnak a másolatával, mely arról szól, hogy a horvát Petrokemija (horvát vegyipari vállalat –ford.) munkásai hogyan akadályozták meg a gyáruk privatizációját), mely kereskedelmi szakszervezetekkel együttműködve készült. A röpirat célja, hogy a munkásokat a jelenlegi politikai-gazdasági helyzetben pozícionálja, és hogy leleplezze az olyan koncepciókat és folyamatokat, mint a „társadalmi párbeszéd”, „társadalmi partnerség”, „haverság alapú kapitalizmus” stb.

- Elfoglalt, vagy sztrájkban álló vállalatok látogatása, hogy kifejezzük szolidaritásunkat, beszéljük a kilátásokról és lehetséges együttműködésről, röpiratokat terjesszünk és dokumentumfilm-vetítéseket szervezzünk, melyek a munkásokhoz kapcsolódó témákról szólnak (mint a Gyárfoglalás című film az argentin munkások által irányított gyárakról).
- Gimnáziumi órák tartása közvetlen demokrácia témakörben.
- Nyilvános viták rendezése a ZE BTK-n a munkásokszállal kapcsolatos témákban (például előadások, melyeket elfoglalt gyárak munkásai tartanak).

A blog/honlap és a Blog Team

A ZE BTK 2009 tavaszi foglálásának kezdetén a diákok elindították a Slobodni Filozofski nevű blogot, ami a www.slobodnifilozofski.com címen található (a honlap nemzetközi verziója –a Szabad Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kart, a slobodnifilozofski.org-on található). A blog eredeti célja az volt, hogy tájékoztassa a diákokat és a nagyközönséget a diákmegszállás aktuális eseményeiről. A honlap adminisztrátorai gyakran posztoltak a fórum tevékenységeiről, vagy épp a munkacsoportok egyeztetéseiről (minden munkacsoport megbeszélését meghirdették a honlapon). A Slobodni Filozofski blogból teljes weboldallá fejlődött, mely hírt ad a horvát, és külföldi egyetemek diákaktivizmusáról, és a felsőoktatás kommercializációjáról szóló műveket tesz közzé. Oktató szerepe is van, mivel a neoliberalizmus, a gazdaság, a szociális jogokért való küzdelem stb. tágabb kérdéseiről is közzétesz szövegeket és videókat. (Ezek az oktató jellegű cikkek gyakran a „Nyári egyetem” kategóriában jelennek meg.)

A blog/honlap adminisztrátorai (azaz a Blog Team) a fórum felhatalmazásával rendelkeznek. A Blog Team ezáltal bizonyos fokú szerkesztői szabadsággal és autonómiával rendelkezik, de csak a fórum döntéseinek paraméterein belül. Ha szükséges, új tagok léphetnek be a szerkesztői felületre. A honlapon eredeti cikkek és fordítások is megjelennek, csak úgy, mint más médiából származó szövegek. A honlapon megjelenő szövegek gyakran a Skriptába is bekerülnek. A honlap nemzetközi verziója a slobodnifilozofski.org címen található, és több nyelven elérhetőek rajta a hírek és a szövegek is. Egyes szövegek (például sajtóközlemények fordításai) a fordító munkacsoport munkája nyomán születtek a 2009 tavaszi foglálás során. A honlapra kerülő szövegek a team koordinálásával kerülnek kiválogatásra a slobodnifilozofski.com-on. A slobodnifilozofski.com más diákoldalakkal együttműködik az országban és világszerte.

A Közlöny és az információs munkacsoport

A 2009 tavaszi foglálás tervezésének idején az első nyomtatott anyagok plakátok voltak, amelyek tájékoztatták a diákokat arról, hogy a következő tanévtől fogva minden végzett hallgató tandíjat lesz köteles fizetni. Ezt követően a diákok szórólapokat osztottak, melyek a kar épületében tartott „Jog az oktatáshoz” nyilvános beszélgetést hirdették. Ez a nyilvános beszélgetés plenáris üléssé vált, melyen kb. 200 diák vett részt, akik megszavazták a kar elfoglalását.

A foglálás első napján a foglálás hivatalos kiadványának, a Közlönynek (horvátul: Skripta) első kiadását ezer fölötti

példányszámban nyomtatták ki. A független diákkezdeményszerzés két kiáltványát tartalmazta az ingyenes oktatás jogáért, továbbá egy szöveget a közvetlen demokráciáról, mint a döntéshozatal modelljéről, két GYIK-ot, a foglalat alatti viselkedési szabályokat, illetve az alternatív oktatási programot a foglalat első két napjára. A kiáltványokat és a GYIK-okat később számos további kiadásban megismételték. A foglalat ideje alatt a Közlöny minden nap megjelent, sőt, volt, hogy naponta kétszer (a reggeli kiadás a weboldalon publikált anyagokból állt, míg a délutániban GYIK-ok és az aznapi sajtóközlemény voltak). A foglalat óta - egy rövid nyári szünet kivételével - a Közlöny hetente egyszer, néha kétszer jelent meg. Minden új szám 1500 és 4000 közötti példányszámban jelenik meg, a támogatóktól érkező adományok és a segítség mennyiségétől függően.

A Közlönyön dolgozó teamnek felhatalmazása van a fórumtól, a Közlönyt pedig úgy képzelték el, mint egy újságot, ami a diákmozgalom, a foglalat és azzal kapcsolatos információk, illetve az ingyenes oktatásért folyó harc iránt érdeklődő emberek szélesebb körét is elkéri majd. Számos, a Közlönyben megjelent elméleti cikk kapcsolódik a szociális és munkavállalói jogokért vívott küzdelemhez is. Ezek célja az, hogy az ingyenes oktatásért vívott harcot az ezen jogokat eltörölni igyekvő neoliberális reformok tágabb kontextusában is elhelyezze. A Közlöny célja, hogy a társadalmi és történelmi folyamatok kritikai elemzését szélesebb nyilvánosság elé tárja.

Ebből adódóan a Közlöny nem csak diákújság, hanem minden olyan emberhez szóló újság, aki kritikai betekintést szeretne kapni a társadalom, politika és gazdaság állapotába, és szeretne a társadalmilag romboló folyamatokkal szembeni ellenálláshoz szükséges alapvető tudáshoz jutni. Több helyen is hozzáférhető: elsősorban a ZE BTK-n, de számos más egyetemen is, Zágrábban és más városokban egyaránt, továbbá a Diákközpontban, a Kulturális és Információs Központban, mozikban, könyvtárakban, fénymásolóknál, éttermekben stb.

Tartalmát tekintve ilyen anyagok jelennek meg benne: a fórum sajtóközleményei, jelentések a fórumról, támogató levelek különböző szervezetektől és befolyásos személyektől, beleértve a külföldieket is. A ZE BTK diákjai - miután a fórumon így döntöttek - maguk is támogató leveleket küldtek más horvát és külföldi csoportoknak, pl. Brazíliába, Németországba, Pittsburghba, Kaliforniába, Ausztriába, Tuzlába stb. Különleges esetekben rendkívüli kiadásokat is adtak ki - *Felvételi* címen ilyet osztottak a ZE BTK felvételi vizsgájára jelentkezőknek; a *Középiskolai Közlöny* a középiskolásoknak szóló különkiadás volt; a *Gazdasági Közlönyt* annak a nemzetközi diákkonferenciának alkalmából adták ki, amelyet a Közgazdaságtudományi Kar szervezett, és amelyen a ZE BTK fórum küldöttei is részt vettek; a *Könyvajánló Közlöny* pedig különböző szövegeket mutatott be, amelyek bepillantást engedtek az ingyenes oktatás jogáért való küzdelem kontextusába.

A foglalat alatt és után számos más kar is megjelentette, illetve terjesztette a Közlöny mintáját követő saját újságját. Cikkeket jelentettek meg a saját karukat érintő problémákról, illetve az ingyenes oktatásról és az érte való küzdelemről olyan címmel, mint a Skripta (Rijekában) vagy a Panda (Splitben).

Egy újság sikeres publikálásához a készítés és terjesztés minden fázisában szervezés és csapatmunka szükséges. Egy csapat ember válogat, gyűjt és fordít szövegeket, amelyek megjelentnek a Közlönyben és a hivatalos honlapon (www.slobodnifilozofski.com). Az idegen nyelvű szövegeket lefordítják és más forrásokból származó horvát szövegeket is közölnek. A szövegek válogatása általában az aktuális szükségletekhez, akciókhoz és eseményekhez kapcsolódva zajlik.

Az újság hajtogatása (amit formátuma szükségessé tesz) az információs munkacsoport találkozóin (és gyakran más eseményeken is, beleértve a plenáris üléseket és társadalmi eseményeket és akciókat is) zajlik. Eközben a résztvevők chatelnek vagy videó-előadásokat és oktatófilmeket néznek, illetve az információterjesztés új módszereiről és formáiról brainstormingolnak. Ez a munkacsoport van megbízva azoknak a plakátoknak a kirakásával is, amelyek az üléseket, illetve a Karon vagy azon kívül tartott workshopokat hirdetik. A Közlönynek a város más helyein való osztását (ha ez szükséges) is ez a csoport szervezi

A Közlöny letölthető a www.slobodnifilozofski.com oldalról. Itt hozzáférhetőek a SkriptaTV által készített videók is. A

csatorna 2008 végén indult, de még mindig a kezdeti fázisban tart. Célja, hogy mindenkit, aki oktatási-aktivista tévéműsort vagy hasonló tartalmat keres, elvezessen azokhoz, amik a Közlönyben és a honlapon találhatóak.

Az ingyenes oktatásért vívott horvátországi küzdelem társadalmi kontextusa és az akció célja

Horvátországban a diákakciók előtt a tandíjak bevezetése az oktatás felsőbb szintjein nem képezte kritikai viták tárgyát. A parlamenti pártok és más társadalmi tényezők (mint amilyen a média, különböző "szakértők", nem kormányzati szervezetek stb.) közt kimondva-kimondatlanul létezett egy megegyezés, hogy a tandíjak bevezetése nem vitatéma. Általában úgy volt róla szó, mint a szükséges "modernizáció" egyik problémájáról az úgynevezett "szocialista örökségtől" való eltávolodásnak és az "európai sztenderdek" megközelítésének folyamatában. A horvát nyilvánosságban, húsz évnyi "rendszerváltás" után a társadalmi struktúrába való beavatkozások esetében bármiféle kritikus kérdezősködés elnémitására elég, ha a jövőbeli európai uniós tagságot felhozzák. Az EU-t tüntetik fel a jóléti állam létrehozásának garanciájaként, ami így minden áldozat létjogosultságát megteremti. Eközben a média és a politikai elit óvakodik attól, hogy kérdéseket tegyen fel az Európai Unió valódi, mai szerkezetéről és arról, hogy mennyire egyeztethető össze a nyugat-európai jóléti államok fogalmával. A Lisszaboni Szerződés - az új és neoliberális Európai Unió alapidokumentuma - Horvátországban jórészt ismeretlen: még az ún. szakértők sem ismerik jól, és a nyilvános vita, amely a szélesebb közönség tájékoztatását szolgálná, egyáltalán nem létezik. Ehelyett az EU-nak, mint az egyetemes jólét övezetének mítoszát támogatják kritikátlanul az elítéltek.. Sőt, mit több, az EU ma már a szerzett szociális jogok eltörlésének jogalapjaként is szolgál. Ez az alapvető ellentmondás - szociális jogokat törölnek el azért, hogy a jövőben a virágzás zónájának tagjai lehessünk - kimondatlan és megoldatlan marad.

Támadás a szerzett szociális jogok ellen

A szerzett szociális jogok elleni támadás erős ideológiai megalapozását az a vélekedés adja, hogy az EU-tagság a virágzó jövő garanciája. Ez a tömegegyetértés (manufacturing consent) előállításának egyik taktikai alegysége, ami így eléri, hogy a tömeg rábólintson saját jogainak csökkentésére és kiszámítottan alávesse magát a tőke érdekeinek (ennek egyik példája a "rugalmas munkaerőpiac" felé történő lépések, amelyek lényegében az elbocsátásokat könnyíti meg, mindezt az érintett dolgozók hosszabb távú érdekeiként feltüntetve).

Az egyetértés előállításának másik módja, hogy a jogot - mint amilyen az alkotmányosan garantált jog az oktatáshoz - megszűnünk jogként kezelni. Ehelyett a szerzett jogokat úgy tüntetjük fel, mintha a szocializmusból örökölt, irracionális kiváltságok lennének. Mivel a szocializmusról uralkodó közvélekedés az, hogy az egy történelmileg bukott projekt, mindenki, aki a szociális jogok mellett szót emel, ideológiailag automatikusan megbukik maga is. Így a szimbolikus megfélemlítésen keresztül - hiszen ki akarná, hogy kommunista nosztalgiával, maradisággal vagy élőszköddel bélyegezzék meg? - elhallgattatják a szociális jogok támadását bíráló hangokat.

Az egyetértés előállításának e stratégiái között fontos a költségvetési hiány narratívája is. Ez az, ami miatt a tandíjnak és annak egyetemi bevezetésének ügye nem csupán politikai fordulópont (és a többség érdekeivel való szembehelyezkedés), hanem tisztán gazdasági, adminisztratív kérdés, tehát objektív szükségesség kérdése. A szocialista kiváltságok rendszerének irracionálisából egyenesen következik a közkiadások ésszerűsítése. Ám ez az érvelés még akkor is megkérdőjelezhető, ha ténylegesen létezik költségvetési hiány. E logika szerint a kívánatos társadalmi struktúra kérdése - amelynek a szociális jogok az intézményesített kereteit jelentik - a megoldhatóság technikai kérdésére vezetődik vissza. Ahelyett, hogy azt vetnék fel, hogy mit kell tennünk azért, hogy megőrizzük a mindenki számára hozzáférhető egészségügyi ellátást, oktatást és nyugdíjat - e célokat elutasítjuk, mint olyat, ami gazdasági korlátainkba ütközik. Eközben kifejejtik, hogy a költségvetés bevételei azokból az adókból állnak, amelyeket az a többség fizet, akik közben azt gondolják, hogy a kormány az így összegyűjtött pénzeket majd a többség érdekeit szem előtt tartva használja majd fel. Az a következtetés, hogy a költségvetési hiány szükségszerűen a többség szociális jogainak megkurtításához vezet, nem objektív, logikai szükségszerűség kérdése.

Ellenkezőleg, ez a következtetés azon a kimondott politikai döntésen alapul, hogy a többség érdeke *ellen* fognak cselekedni. Maga az a tény, hogy a költségvetési hiány kezelésében eleve visszautasítják vagy fel sem emlegetik egy haladóbb adópolitikai rendszert - mint például azon bankok és telekommunikációs társaságok profitjainak megadóztatása [óh, a történelem iróniája! - a ford. megjegyzése], amelyek jogi akadályok nélkül szállítják az országhatáron kívülre ezt a nyereséget - megbízhatóan mutatja, hogy a politikai elitnek nyíltan megegyeztek, hogy a többség érdekeivel szemben a tőke érdekei mellé állnak.

A demokrácia jelentése

Mindez felveti a kérdést - miféle demokrácia az, ahol magától értetődik, hogy a politikai elitnek a többség érdekeivel ellentétesen cselekszenek. Mint ahogy azt már elmondtuk, a történelmileg megszerzett szociális jogok a többségi érdekek minimális intézményes kereteit jelentik. Az ezen jogok elleni támadás a demokráciával szembeni egyhangú döntés. Legalábbis, ha a demokráciát tényleg úgy értjük, mint ami a többség uralmát jelenti a közös érdekében, és nem csak egy rituálénak, melynek során válogatunk ugyanannak a politikai elitnek a tagjai között, akik csupán az őket jelölő pártok nevében különböznek egymástól. A képviselői demokrácia nem nélkülözi a benne rejlő veszélyeket és ellentmondásokat. A közérdek névleges képviselőit könnyű megvesztegetni, vagy a tőke ténylegesen létező erejének alávetni. És a tőke erejének egyik fontos tulajdonsága, hogy annak nincs kötelezettsége arra, hogy négy évente alá legyen vetve a felelősségnek egy mégoly tökéletlen demokratikus megmérettetésének. Senki nem vet fel kérdéseket a magántulajdon hatalmának ellentmondásos kapcsolatáról a nép uralmával. Ebben az összefüggésben bárkinek, aki komolyan veszi a demokrácia eszméit, kötelessége, hogy kritikusan szemrevételezze ezeket az ellentmondásokat, különösen, ha olyan, nyilvánvalóan antidemokratikus politikai gyakorlatok következnek belőlük, mint amilyenek a szociális jogok elleni neoliberális támadás.

Ennek fényében a diákok ingyenes oktatásért vívott küzdelmét egy átfogóbb küzdelem részének kell tekinteni, amely a többség érdekének megvédésére irányul, és nem csupán egy önző elfajulásnak, ahogy azt némely politikus és médiaszereplő megpróbálja beállítani.

Mindazok mellett, amiket a közvetlen demokráciáról, mint döntéshozatali modelltől korábban elmondtunk, hozzá kell tennünk - bizonyos értelemben a direkt demokrácia a képviselői demokrácia beteljesületlen ígéreteinek közvetlen következménye. Ha a képviselői demokrácia nem teljesíti ígéreteit, a közvetlen demokratikus döntéshozatal őrangyallá válik, hogy emlékeztessen annak alapvető jelentésére - olyan kísértet ez, amely nem szűnik kísértetni.